

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
องค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน

พัฒนาการชุมชน

เมืองสงขลาเป็นเมืองเก่าแก่ของภาคใต้ ปรากฏในพงศาวดารมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เนื่องจากเป็นเมืองที่มีความสำคัญที่มีบทบาทในการ เป็นเมืองท่าที่มีการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ เมืองสงขลาในยุคแรก (ราวพุทธศตวรรษที่ 21-22) เกิดขึ้นในบริเวณฝั่งหัวเขาแดง ภายใต้การ นำของผู้นำชาวอาหรับ ซึ่งมีอิทธิพลทางการค้า เมืองสงขลาในยุคแรกประกอบด้วยประชากรหลาย เชื้อชาติ อาทิเช่น ไทย จีน อินเดีย มุสลิม ด้วยบทบาททางเศรษฐกิจทำให้เมืองสงขลามีอำนาจ และความสำคัญมากขึ้นทุกที และในที่สุดสงขลาก็ถูกทำลายลงโดยฝ่ายอยุธยา เพื่อมิให้มีอำนาจและ เป็นที่สิ่งสมกำลังพลต่อไป

เมืองสงขลาในยุคที่สอง (พ.ศ. 2310-2379) ได้เกิดขึ้นในเวลาต่อมา ณ บริเวณฝั่ง แหลมสน ภายใต้การนำของผู้นำชาวจีน แต่เนื่องจากที่ตั้งที่ไม่สะดวกต่อการขยายเมือง จึงทำให้ ต้องมีการย้ายเมืองมาอยู่ที่ฝั่งบ่อหยาง (พ.ศ. 2379-2475) ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองในปัจจุบัน

เมืองสงขลาฝั่งบ่อหยาง เป็นเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้การนำของผู้นำชาวจีน ภายใต้การ กำกับดูแลของรัฐบาลกลาง ประชากรส่วนใหญ่ ได้แก่ ชาวไทย จีน และมุสลิม ที่อพยพมาจากฝั่ง แหลมสน ลักษณะการตั้งถิ่นฐานจะมีการวางผังเมืองไว้ล่วงหน้า โดยมีการตัดถนนเป็นตาราง อาณาเขตของเมืองถูกกำหนดด้วยกำแพงเมือง มีประตูเมืองเชื่อมต่อกับทะเลสาบหลายแห่ง มีป้อม ลังเกตการณ์อยู่ในตำแหน่งที่เป็นปากน้ำทางเข้าสู่ทะเลสาบ และเป็นจุดรักษาความปลอดภัยของ เมืองอยู่ทางตอนเหนือของกำแพงเมือง

ผลจากการศึกษาพัฒนาการชุมชนพบว่า ชุมชนย่านถนนนครนอก นครในเป็นชุมชนที่เกิด ขึ้นมาในระยะเวลาที่มีการสร้างเมืองสงขลาฝั่งบ่อหยาง ในราวปี พ.ศ. 2379 ช่วงสมัยรัชกาล ที่ 3 โดยที่ชุมชนมีความสำคัญในฐานะที่เป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญของเมือง การที่เมืองสงขลามี ความได้เปรียบในด้านที่ตั้ง ที่เป็นปากทางเข้าสู่ทะเลสาบ ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการ

ลมาคมและติดต่อค้าขายกับชุมชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้ย่านธุรกิจบริเวณถนนนครนอก นครในทวีความสำคัญขึ้นเป็นลำดับ และทำให้เมืองสงขลามีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง เป็นที่ยอมรับของเมืองหลวง จนได้รับอำนาจในการเมืองการปกครอง โดยเป็นที่ตั้งของมณฑลนครศรีธรรมราช มีอำนาจในการปกครองภาคใต้ทั้งหมดในสมัยนั้น ในการศึกษาพัฒนาการชุมชนสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางกายภาพ

จากผลการศึกษาพบว่า สภาพการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมีรูปแบบเป็นดักแด้และเรือนแถวเรียงรายสลับกันไป โดยมีกลุ่มอาคารที่เป็นศูนย์กลางชุมชนอยู่ทางตอนในที่ลึกเข้าไปจากแนวทะเลสาบ อาคารมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมหลายรูปแบบตามยุคสมัย โดยมีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยีของแต่ละชนชาติที่เข้ามาติดต่อค้าขายกับเจ้าของพื้นที่ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะคือ

1.1 แบบจีน

1.2 แบบไทย

ทั้งสองแบบเป็นรูปแบบดั้งเดิมซึ่งปลูกสร้างในสมัยที่มีการสร้างเมืองสงขลา ในปี พ.ศ. 2379-2404 ปัจจุบันอาคารที่มีรูปแบบดังกล่าวบางส่วนหลงเหลืออยู่ในสภาพทรุดโทรม และบางส่วนก็ได้ถูกตัดแปลง เพื่อให้สามารถสนองประโยชน์ใช้สอย ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

1.3 แบบชิโน-ยูโรเปียน

เป็นแบบที่เกิดจากการผสมผสานระหว่าง รูปแบบจีนและยุโรป เกิดขึ้นในช่วงที่มีการเปิดประเทศเพื่อทำการค้ากับชาวตะวันตก ในสมัยรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2405-2475 เป็นต้น

1.4 แบบโมเดิร์น

เป็นรูปแบบที่ได้รับอิทธิพลจากยุโรปโดยตรง ในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา เป็นรูปแบบที่เรียบง่ายและเทคโนโลยีการก่อสร้างที่ทันสมัย คือใช้ระบบเสาและคาน

อาคารทั้ง 4 รูปแบบ เป็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์ด้วยปรัชญาทางสถาปัตยกรรมตามยุคสมัย การที่อาคารเหล่านี้เกิดขึ้น เรียงรายต่อเนื่องบนที่ว่างตามแนวทะเลสาบ ได้ก่อให้เกิดรูปแบบทางกายภาพที่สำคัญ ซึ่งมีคุณค่าตลอดจนความหมายสำคัญของเมืองเป็นอย่างยิ่ง

2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน ในอดีตมีความสำคัญทางเศรษฐกิจต่อเมืองสงขลาเป็นอย่างยิ่ง โดยที่ชุมชนมีเขตอิทธิพลกว้างขวางถึงในระดับภาค สินค้าที่มีจำหน่ายภายในย่านเป็นสินค้าทั้งจากต่างประเทศ และภายในประเทศ ผู้คนที่เข้ามาทำการค้าขายมีทั้งจากชุมชนข้างเคียงและจากต่างชาติ โดยเฉพาะจีนและยุโรป

เศรษฐกิจของชุมชนซบเซาลงเนื่องจากเหตุผลหลายประการ อาทิเช่น มีการสร้างเส้นทางคมนาคมทางบกติดต่อกันระหว่างเมือง การสร้างทางรถไฟซึ่งทำให้เมืองหาดใหญ่มีบทบาททางการค้ามากขึ้น ส่วนการค้าระหว่างประเทศได้ลดความสำคัญลง มีการย้ายศูนย์ธุรกิจของเมืองไปยังย่านตลาดทรัพย์สิน เนื่องจากการที่มีเส้นทางที่สะดวกในการเข้าถึงและมีพื้นที่จอดรถอย่างเพียงพอ เหล่านี้มีผลทำให้สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนเมืองย่านถนนนครนอก นครในลดความสำคัญลงเป็นลำดับ ในราวปี พ.ศ. 2520-2530 ธุรกิจการประมงได้เข้ามาช่วยเสริมให้ชุมชนมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจขึ้นอีกครั้ง แต่ธุรกิจดังกล่าวได้ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมภายในชุมชนเป็นอย่างมาก มีผลให้ผู้คนส่วนหนึ่งของชุมชนต้องย้ายออกไปจากพื้นที่ และปิดบ้านเอาไว้หรือให้เช่าในราคาถูก

3. ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม

สังคมของชุมชนถนนนครนอก นครใน มีประชากรที่ประกอบไปด้วยชาวไทยและชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนใหญ่มีความรักสงบและเคร่งครัดในศาสนา และประกอบอาชีพการค้าขายเป็นส่วนใหญ่ ภายในชุมชนมีศาลเจ้าเป็นจำนวนถึง 4 แห่ง มีวัด 4 วัด ส่วนใหญ่เป็นวัดเก่าแก่ที่มีการสร้างมาตั้งแต่สมัยสร้างเมือง ประเพณีที่สำคัญของชุมชนซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี ได้แก่ การแห่เจ้าพ่อหลักเมือง ซึ่งมีผู้คนทั้งภายในและภายนอกชุมชนให้ความสนใจ

สภาพปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน มีฐานะเป็นย่านศูนย์กลางเมือง และมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง สภาพชุมชนในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางกายภาพ

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมภายในชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก กล่าวคือมีการสร้างตึกแถวในรูปแบบใหม่ปะปนไปกับอาคารเก่า โดยที่รูปแบบไม่มีความสอดคล้องกัน ลักษณะดังกล่าวมีผลทำให้อาคารที่มีอยู่ก่อนสูญเสียคุณค่าทางเอกลักษณ์ไปมากขึ้นทุกที นอกจากนี้ในด้านการปิดล้อมของที่ว่าง จากการสำรวจพบว่า อาคารใหม่ได้ถูกกำหนดด้วยกฎหมายให้มีระยะถอยร่นลึกเข้าไปในเขตที่ดิน เพื่อให้ที่ว่างที่มีอยู่มีขนาดกว้างขึ้นมีความสะดวกในการสัญจรด้วยรถยนต์ ลักษณะดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะทำให้เหล่าอาคารและที่ว่าง สูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ในรูปแบบดั้งเดิมไป หากไม่ได้รับการแก้ไข

2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ปัจจุบันธุรกิจการประมง ได้ถูกย้ายออกไปจากพื้นที่ โดยได้ย้ายไปตั้งที่ตอนใต้ของชุมชน ย่านชุมชนจึงกลับสู่สภาพที่เป็นปกติอีกครั้งหนึ่ง ผลจากการสำรวจชุมชนพบว่า ปัจจุบันชุมชนมีความสำคัญทางเศรษฐกิจน้อยมาก อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางด้านกายภาพหลาย ๆ ด้าน ซึ่งจะได้เสนอในรายละเอียดต่อไป

3. ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม

ปัจจุบันภายในชุมชนประกอบด้วยประชากรหลายประเภท ได้แก่

- 3.1 ประชากรที่อาศัยอยู่แต่เดิมในพื้นที่ มีอยู่เป็นส่วนใหญ่
- 3.2 ผู้ที่เช่าอาศัยอยู่เพื่อการประกอบอาชีพ
- 3.3 ผู้ที่ย้ายเข้ามาเป็นเจ้าของกิจการ

จะเห็นได้ว่า ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังคงเป็นเจ้าของดั้งเดิม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี จากผลการสำรวจความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่อยู่อาศัยพบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีความคิดที่จะขาย และมีความพอใจที่จะอนุรักษ์อาคารเอาไว้หากไม่มีปัญหาในเรื่องการซ่อมบำรุง ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าจะมีความยุ่งยากมากพอสมควร ทั้งในด้านค่าใช้จ่ายและวิธีการ

บทบาทของชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน

ในระดับจังหวัดและระดับเมือง จากผลการวิเคราะห์พบว่า

1. ระดับจังหวัด

จากการที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่เป็นต้นมา ได้กำหนดให้จังหวัดสงขลาทำหน้าที่เป็นเมืองหลักทางภาคใต้ โดยมีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางในด้านธุรกิจ การค้าบริการ การบริหารราชการ การศึกษาตลอดจนอุตสาหกรรมผลิตและเมืองท่าเพื่อการส่งออก มีผลทำให้เมืองสำคัญ 2 เมืองของจังหวัดได้แก่ เมืองสงขลาและเมืองหาดใหญ่ ต่างก็ได้รับการพัฒนาไปตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ โดยที่หาดใหญ่เป็นศูนย์กลางทางด้านการค้าบริการ การขนส่งและการสื่อสารระดับภูมิภาค ส่วนเมืองสงขลามีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางในการบริหารราชการ การศึกษาและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ตลอดจนเป็นเมืองท่าและศูนย์กลางการผลิตเพื่อการส่งออกของภาคใต้ โดยที่ชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน มีความสำคัญในฐานะที่เป็นย่านประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ที่สามารถเป็นที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัด

2. ระดับเมือง

สืบเนื่องจากบทบาททางด้านการบริหาร ซึ่งมีมาตั้งแต่อดีตรวมทั้งศักยภาพของที่ตั้ง ทำให้เมืองสงขลามีฐานะเป็นเมืองหลักที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการและการศึกษา ศูนย์กลางอุตสาหกรรมผลิตและเมืองท่าเพื่อการส่งออก ได้มีโครงการสำคัญเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ เพื่อส่งเสริมบทบาทของเมืองให้เด่นชัดมากขึ้น อาทิเช่น สะพานเชื่อมระหว่างเมืองสงขลา กับจังหวัดใกล้เคียง ท่าเรือน้ำลึก ท่าเรือประมง นิคมอุตสาหกรรม ศูนย์ราชการ ตลอดจนจนถึงการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ลักษณะดังกล่าว

ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนเมือง เป็นที่คาดกันว่าเมืองสงขลา มีแนวโน้มในการขยายตัวต่อไปอย่างมาก โดยมีแนวโน้มในการขยายตัวลงทางตอนใต้ของเมือง และข้ามฝั่ง ไปสู่พื้นที่ทางฝั่งหัวเขาแดง ซึ่งเป็นจุดที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นท่าเรือสำหรับการส่งออก และนิคมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง จากบทบาทหน้าที่สำคัญดังกล่าวทำให้ชุมชนเมืองสงขลา มีแนวโน้มที่จะเติบโตต่อไปอย่างกว้างขวาง

ปัจจุบันนี้ จากการที่ชุมชนเมืองสงขลาไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการขยายตัว ภายในเขตพื้นที่เมืองมากนัก จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาพื้นที่แห่งใหม่ เพื่อให้มีบทบาทในการรองรับการขยายตัวของชุมชน ตามนโยบายที่กำหนดเป็นผังเมืองรวม ได้กำหนดให้พื้นที่เปิดใหม่มีจำนวนไม่ต่ำกว่า 2 จุด อาทิเช่น ศูนย์กลางเมืองอยู่ที่ ต. เกาะแก้ว ทางตอนใต้ และ ต.ทุ่งหวัง ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเมือง ในส่วนศูนย์กลางชุมชนย่านใจกลางเมืองสงขลา ก็ยังคงเป็นศูนย์กลางหลัก โดยมีชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน เป็นย่านธุรกิจที่ต่อเนื่องกับศูนย์กลางหลัก

จากลักษณะดังกล่าวทำให้เป็นที่คาดการณ์ว่า จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งหากไม่มีแผนการในการป้องกันรักษา ชุมชน ๆ ในฐานะที่เป็นย่านประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมือง ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน ก็จะมีอันต้องสูญเสียคุณค่าทางด้านความเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ไปในที่สุด

การศึกษาวิเคราะห์และประเมินคุณภาพองค์ประกอบชุมชน

ในการศึกษาวิเคราะห์และประเมินค่าองค์ประกอบชุมชนทางด้านกายภาพ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้แบ่งขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบชุมชน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้คือ

1. ระดับเมือง

วิทยานิพนธ์ได้ใช้เทคนิควิธีการศึกษาจินตภาพเมืองของ Kevin Lynch และ การศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพของ Pual D. Spreiregen นำมาใช้ในการศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองสงขลา เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบอันเป็นลักษณะเด่นชัดเฉพาะตัวของเมืองที่ผู้พบเห็นสามารถจดจำได้ ตลอดจนศึกษาบทบาทของพื้นที่ศึกษาซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของเมือง การวิเคราะห์องค์ประกอบของเมืองได้แก่ เส้นทางเข้าเมือง มุมมอง ชอบเขต ที่หมายตา

ศูนย์รวมและย่าน ผลจากการวิเคราะห์พบว่า ลักษณะจินตภาพของเมืองสงขลา มีโครงสร้างทางจินตภาพที่มีความชัดเจนเป็นส่วนใหญ่ เริ่มจากเส้นทางเข้าสู่ตัวเมือง โดยมีทางแยกเกาะขอมเป็นมุมมองที่สำคัญและเป็นศูนย์รวมกิจกรรมเป็นที่สังเกตได้ ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นประตูทางเข้าสู่เมืองสงขลา เส้นทางหลักมุ่งเข้าสู่ใจกลางเมืองสงขลาได้แบ่งเมืองออกเป็น 2 ฟาก ฟากตะวันออกส่วนใหญ่จะเป็นย่านการศึกษา ย่านราชการ และย่านสถานพักผ่อนตามธรรมชาติที่ปลายแหลมช่วงเหนือสุด ทางฝั่งตะวันออกจะมีขอบเขตที่ชัดเจนด้วยถนนเลียบริมชายหาดยาวหลาย กิโลเมตร ทางซีกตะวันตกได้แก่ ย่านอุตสาหกรรมทางตอนใต้ ย่านเมืองเก่า ย่านการค้าซึ่งเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่สำคัญ และย่านราชการ ทางเหนือสุดย่านเหล่านี้มีขอบเขตทางธรรมชาติที่ชัดเจน และเส้นทางซีกตะวันตกมีโครงสร้างทางจินตภาพที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากไม่สามารถเห็นแนวทะเลสาบและเขาแดง อันเป็นขอบเขตและที่หมายตาซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญได้

ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน ซึ่งอยู่ทางซีกตะวันตกของเมือง มีลักษณะขององค์ประกอบชุมชนที่มีความชัดเจนในตัวเอง แต่ยังมีปัญหาทางด้านถนนเชื่อมโยงกับโครงสร้างทางจินตภาพโดยรวมของเมือง ด้วยสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งหากได้มีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างองค์ประกอบดังกล่าว ก็จะช่วยเพิ่มศักยภาพของชุมชนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับองค์ประกอบของเมือง และมีความแจ่มชัดต่อการรับรู้ของผู้พบเห็นเป็นอย่างดีด้วย

2. ระดับพื้นที่ศึกษา

วิทยานิพนธ์ได้ใช้เทคนิควิธีการศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง โดย Kevin Lynch และทฤษฎีการออกแบบชุมชนเมือง Paul D. Spreiregen มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบชุมชนในระดับย่าน และนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินคุณภาพของ องค์ประกอบชุมชนในพื้นที่ศึกษา การวิเคราะห์และประเมินคุณภาพองค์ประกอบชุมชนในระดับพื้นที่ศึกษา สามารถสรุปได้เป็น 2 ปัจจัยหลักดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติได้แก่ สถาปัตยกรรมศาสตร์ที่ตั้งของชุมชน
2. องค์ประกอบที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทได้แก่
 - ประวัติศาสตร์
 - มวลอาคารสิ่งปลูกสร้าง
 - ที่ว่าง

- รูปแบบการสัญจร
- กิจกรรม

ผลการศึกษารองคูประกอบชุมชน

ผลจากการศึกษาและประเมินคุณภาพองคูประกอบชุมชนเมืองเก่าย่านนครนอก นครใน

1. องคูประกอบที่เป็นธรรมชาติ

จากการประเมินค่าพบว่า ธรรมชาติที่แวดล้อมชุมชน มีความงามที่เป็นเอกลักษณ์ที่ไม่สามารถพบในสถานที่อื่น และเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเป็นอย่างดี สภาพการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมีความต่อเนื่องกลมกลืนกับธรรมชาติอย่างเหมาะสมทั้งในด้านหน้าที่ใช้สอยและรูปทรงมวลสถาปัตยกรรม

2. องคูประกอบที่มนุษย์สร้างขึ้น

- ประวัติศาสตร์ จากการประเมินคุณภาพพบว่าชุมชนมีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ ต่อเนื่องยาวนานตราบนานปัจจุบัน ก่อให้เกิดการสั่งสมทางสังคม วัฒนธรรม ตลอดจน วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ปรากฏเป็นหลักฐานทางกายภาพที่ผ่านการใช้สอยตามกาลเวลาที่ยาวนานจนเป็นที่ยอมรับของผู้คนในชุมชน จึงสามารถสรุปได้ว่าชุมชนมีคุณภาพทางด้านประวัติศาสตร์ ในฐานะที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นความหมายที่มีค่าของสังคม

- มวลอาคาร ผลจากการประเมินคุณภาพพบว่า มวลอาคารสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่ยังคงมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม รวมทั้งมีคุณค่าต่อผู้คนในพื้นที่ ปรากฏให้เห็นจนถึงปัจจุบัน มวลอาคารที่มีคุณค่าส่วนใหญ่จะอยู่บนถนนนครใน รองลงมาคือถนนนครนอก และถนนนางงามบางส่วน ในส่วนของถนนไทรบุรีปรากฏว่าอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์แทบจะไม่หลงเหลืออยู่ ยกเว้นอาคารในบริเวณ วัดมณีนิมมาวาส ซึ่งเป็นวัดสำคัญประจำเมือง

- ที่ว่าง ผลจากการประเมินคุณภาพของที่ว่างพบว่า ที่ว่างที่มีคุณภาพของชุมชนอันดับแรกคือที่ว่างภายในวัดและศาลเจ้า รองลงมาคือที่ว่างบนถนนนครใน นครนอก และที่ว่าง

คุณภาพต่ำในบริเวณโรงเรียน โรงภาพยนตร์ ถนนนางงาม ถนนไทรบุรี และถนนสายย่อย นอกจากนี้ยังมีที่ว่างที่มีคุณภาพอีกแห่งหนึ่งได้แก่ ทะเลสาบ ซึ่งยังไม่ก่อประโยชน์ให้แก่ชุมชนเท่าที่ควรสมควรที่จะได้รับการพัฒนาต่อไป

- **การสัญจร** ผลจากการประเมินคุณภาพของการสัญจรพบว่า ระบบถนนและขนาดของถนนสายในชุมชน ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมกับชุมชนในระดับปานกลาง ปัญหาการสัญจรของชุมชนได้แก่ ปัญหาทางเท้า ปัญหาปริมาณการสัญจรหรือความไม่ปลอดภัยบนถนนนครนอก ถนนนครใน ถนนนางงาม ตามลำดับ ซึ่งสมควรได้รับการดำเนินการแก้ไขต่อไป

- **กิจกรรม** ผลจากการประเมินคุณภาพของกิจกรรมพบว่า ชุมชนมีกิจกรรมที่มีความหลากหลายอยู่มาก โดยที่กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเพื่อการอยู่อาศัยหรือการประกอบการค้า ศูนย์กลางของกิจกรรมอยู่ที่ถนนนางงามและถนนพหลุลง เนื่องจากมีกิจกรรมหลายประเภทมารวมกลุ่มกัน ได้แก่ โรงภาพยนตร์ ศาลเจ้า (ถนนพหลุลงจะมีมัสยิด) และร้านค้า

ส่วนใหญ่กิจกรรมในปัจจุบันจะมีเซตอิทธิพลในระดับย่าน กิจกรรมที่มีเซตอิทธิพลในระดับชุมชนจนถึงระดับเมือง มีทั้งกิจกรรมที่เป็นความต้องการ เช่น อุตสาหกรรมย่อย สำนักงานธนาคาร ส่วนกิจการที่เป็นความจำเป็นได้แก่ การจำหน่ายเครื่องสังฆภัณฑ์ ร้านสินค้าพื้นเมือง ร้านอาหารพื้นเมือง ศาลเจ้าและวัด กิจกรรมเหล่านี้มีการรวมกลุ่มกันเป็นย่าน ทำให้เกิดความคึกคัก มีผลดีทางเศรษฐกิจ สมควรได้รับการส่งเสริมในระดับที่เหมาะสมต่อไป

สรุปผลการประเมินคุณภาพองค์ประกอบชุมชนทางด้านกายภาพ สามารถ ประเมินด้วยการใช้ค่าคะแนนที่แบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ได้แก่ บริเวณที่มีคุณภาพควรแก่การอนุรักษ์ในระดับสูง ได้แก่ บริเวณถนนนครในและถนนนางงาม บริเวณสถานที่สำคัญทางศาสนา

ระดับที่ 2 ได้แก่ บริเวณที่ควรแก่การอนุรักษ์ในระดับปานกลาง ได้แก่ บริเวณถนนนครนอกและถนนนางงามบางส่วน

ระดับที่ 3 ได้แก่ บริเวณที่มีคุณภาพต่ำ สมควรได้รับการแก้ไข ได้แก่ บริเวณถนนสายย่อยที่เชื่อมต่อกับถนนนางงามกับถนนนครใน ตลอดจนถึงถนนไทรบุรี

ปัญหา ข้อจำกัด

1. ข้อจำกัดในระดับเมือง

จากการที่แผนระดับชาติได้มุ่งในการพัฒนาจังหวัดสงขลา ให้มีบทบาทในฐานะที่เป็นเมืองศูนย์กลางเมืองหลักอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่คาดว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อเมืองสงขลา และเมืองขนาดใหญ่ในด้านการเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก แต่จากข้อจำกัดของเมืองสงขลา อันเป็นเมืองประวัติศาสตร์ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่อันจำกัด ลักษณะดังกล่าวเป็นข้อจำกัดในการเปลี่ยนแปลงเติบโตของเมือง นับว่าเป็นผลดีต่อการอนุรักษ์ชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้นหน่วยงานท้องถิ่นจะต้องมีแนวทางในการวางแผนเมือง เพื่อรองรับการเจริญเติบโตในพื้นที่อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีแนวทางและมาตรการในการรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองในฐานะที่เป็นเมืองประวัติศาสตร์ และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดไว้ โดยให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจน จากสภาพความเป็นจริงปรากฏว่า แผนการอนุรักษ์มีเฉพาะส่วนที่เป็นอาคารทางศาสนา อาคารราชการที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และการอนุรักษ์พื้นที่ที่เป็นธรรมชาติในเขตเมืองเท่านั้น ในส่วนที่เป็นพื้นที่ของเอกชนได้แก่ ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไม่น้อยกว่าอาคารอื่น ๆ มิได้รับความใส่ใจเห็นความสำคัญและกำหนดมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ไว้เช่นเดียวกับบริเวณอื่น ๆ ปรากฏว่าชุมชนดังกล่าวในปัจจุบันเป็นเพียงย่านพักอาศัยหนาแน่นและมีการประกอบการค้าที่มีเขตอิทธิพลที่ไม่กว้างขวางนัก เมื่อวิเคราะห์แผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลและกรมผังเมือง กลับเป็นการลดความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนลงด้วยการกำหนดให้เป็นพื้นที่สีแดง กำหนดให้ถนนนครนอกทำหน้าที่เป็นถนนสายหลักเพื่อการรองรับการขยายตัวของเมือง โดยให้มีเขตทางกว้าง 20 เมตร ซึ่งหมายถึงว่าอาคารเก่าบนถนนนครนอกจะโอกาสเปลี่ยนแปลงกลายเป็นย่านการค้าใหม่ ซึ่งจะไม่หลงเหลือความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนอีกต่อไป นอกจากนี้ในส่วนของถนนนครใน ถนนนางงามและพื้นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีอาคารเก่าเป็นเอกลักษณ์ของเมืองนั้น หน่วยงานท้องถิ่นก็ได้ให้ความสำคัญในการกำหนดมาตรการควบคุมหรือส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์องค์ประกอบที่มีค่านี้เอาไว้ เห็นได้จากการที่มาตรการควบคุมการก่อสร้าง กำหนดให้มีการถอยร่นของอาคารที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ ให้มีที่เว้นว่างตามกฎหมายควบคุมอาคาร นอกจากนี้การที่ปล่อยให้มีการก่อสร้างใหม่ โดยที่มิได้คำนึงถึงความต่อเนื่องของสภาพแวดล้อมเดิมที่ประกอบมรดกอาคาร ที่ว่างที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้มีการทำงานหลักฐานที่สำคัญที่เกี่ยวกับรูปแบบการตั้งถิ่นฐานชุมชน เนื่องจาก

สาเหตุสำคัญคือการทำงานที่หน่วยงานท้องถิ่นไม่สามารถสังเกตเห็นความสำคัญของชุมชน เห็นได้ว่าการก่อให้เกิดผลกระทบในการทำลายทรัพยากรที่มีคุณค่าที่ไม่อาจจะหาสิ่งใดมาทดแทนได้อีกต่อไป

2. ข้อจำกัดในระดับพื้นที่

จากผลการวิเคราะห์และประเมินค่าองค์ประกอบชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ มวลอาคาร ที่ว่าง การสัญจร กิจกรรมรวมทั้งความหมายทางด้านประวัติศาสตร์สามารถสรุปปัญหาข้อจำกัดของชุมชน เพื่อการได้รับการเสนอแนะวิธีการแก้ไข ให้บรรลุเป้าหมาย ทางด้านประวัติศาสตร์ สามารถสรุปปัญหาข้อจำกัดของชุมชน เพื่อการได้รับการเสนอแนะวิธีการแก้ไขให้บรรลุเป้าหมาย ในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาเมือง ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2.1 มวลอาคาร

ผลจากการประเมินคุณภาพพบว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับมวลอาคาร ได้แก่

- ปัญหาด้านการทรุดโทรมของมวลอาคาร ทั้งที่เป็นอาคารเก่าแก่มีคุณค่าสมควรได้รับการแก้ไข และมวลอาคารสมัยใหม่ ซึ่งไม่มีคุณค่า สมควรรื้อถอน
- ปัญหาด้านความต่อเนื่องของมวลอาคารเก่า ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ในหลายรูปแบบ แต่มีรายละเอียดทางสถาปัตยกรรมที่ดูกลมกลืนต่อเนื่องกันกับมวลอาคารสมัยใหม่ที่ไม่ใช่รูปแบบและไร้คุณภาพทางสถาปัตยกรรม สร้างปะปนแทรกอยู่ระหว่างอาคารเก่า ทำให้มวลอาคารด้อยคุณค่าลง ไปอย่างน่าเสียดาย

2.2 ที่ว่าง

ผลจากการประเมินคุณค่าพบว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับที่ว่าง ได้แก่

- ปัญหาด้านการต่อเนื่องของที่ว่าง ทางธรรมชาติที่มีคุณค่ากับที่ว่างของชุมชน เนื่องจาก ทะเลสาบที่เป็นที่ว่างที่ช่วยส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ให้แก่ชุมชน และมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนนั้นปัจจุบันได้มีการสร้างอาคารปิดบังที่ว่างที่เป็นเส้นทาง เชื่อมต่อชุมชนกับทะเลสาบไปบางส่วน และพบว่าที่ว่างดังกล่าวได้ถูกใช้เป็นที่ส่วนบุคคล มีผลให้ทะเลสาบเป็นเพียงที่ว่างที่อยู่ด้านหลังชุมชน ซึ่งไม่อาจรับรู้ได้ หรือมีคุณค่าใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

- ปัญหาด้านการต่อเนื่องของที่ว่างภายในชุมชน การที่อาคารสร้างใหม่ได้ ถูกกำหนดให้มีการถอยร่นตามข้อกำหนดทางกฎหมายนั้น มีผลทำให้ที่ว่างมีขนาดที่เปลี่ยนไปจากเดิม ทำให้ความต่อเนื่องของที่ว่างในแบบเดิมสูญเสียไปในที่สุด
- ปัญหาที่ว่างด้านหลังอาคารตึกแถว ไม่ได้รับการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า

2.3 กิจกรรม

ผลจากการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพของกิจกรรมพบว่า ปัญหาทางด้านกิจกรรมมีดังนี้

- ปัญหาด้านบทบาทของกิจกรรม ซึ่งลดความสำคัญจากในอดีตที่มีบทบาทในระดับเมือง ลงมาเป็นเพียงระดับย่านเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสาเหตุสำคัญมาจากการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งของย่านธุรกิจไปเป็นอำเภอหาดใหญ่ การสร้างสถานีรถไฟโดยมีเมืองหาดใหญ่เป็นศูนย์กลางในการคมนาคม การย้ายย่านการค้าไปอยู่ตลาดทรัพย์สิน เนื่องจากขนาดของถนนภายในชุมชนมีความคับแคบและขาดที่จอดรถ
- ปัญหาด้านคุณภาพของกิจกรรมบางประเภทที่ก่อปัญหาทางด้านมลภาวะ ได้แก่ การจอดเรือริมฝั่งทะเลสาบติดกับชุมชน การบริการซ่อมเครื่องยนต์ โรงกลึง นอกจากนี้มีกิจกรรมประเภทบริการจำพวกทำเรือ โกดังสินค้า ซึ่งทำให้ต้องมีรถบรรทุกขนาดใหญ่เข้าออกในพื้นที่เป็นประจำ ก่อให้เกิดปัญหาการสัญจร การสิ้นเปลืองที่มีผลต่ออาคารเก่า แม้ว่าจะยังไม่ปรากฏความเสียหายก็ตาม

2.4 การสัญจร

ผลจากการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพของการสัญจรพบว่า ปัญหาด้านการสัญจรมีดังนี้

- ปัญหาด้านการขาดแคลนที่จอดรถ อันเนื่องมาจากการที่ถนนคับแคบและไม่อาจจะขยายได้
- ปัญหาด้านความไม่สะดวกและความปลอดภัยในการเดินเท้า เนื่องจากส่วนใหญ่ถนนจะไม่มีทางเท้า
- ปัญหาด้านความไม่สะดวกและความปลอดภัยในการสัญจรบนถนนนครนอก เนื่องจากการที่มีขีดยานหลายประเภทวิ่งปะปนกัน เช่น รถบรรทุก 10 ล้อ รถยนต์ รถ 3 ล้อ และจักรยาน 2 ล้อ

- ปัญหาด้านความไม่เหมาะสมระหว่างบทบาทของเส้นทางในการเป็นเส้นทางสายหลัก กับระบบถนนในพื้นที่ ซึ่งเป็นระบบตารางที่ไม่เอื้อต่อการสัญจรที่ต้องใช้ความเร็ว ทำให้เกิดความไม่สะดวก ปลอดภัยในการสัญจร

ข้อเสนอแนะ

1. เป้าหมาย

มุ่งอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน อันเป็นย่านพักอาศัยผสมผสานกับพาณิชย์กรรมในระดับชุมชนและระดับเมืองที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานานถึง 150 ปี โดยด้านหนึ่งจะต้องพยายามดำรงวิถีชีวิต อันเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นแต่เดิมไว้ และอีกด้านหนึ่งก็มุ่งสร้างเสริมขีดความสามารถทั้งของชาวเมือง และสภาพแวดล้อมกายภาพของย่านในการพัฒนาเศรษฐกิจเมืองที่เน้นการท่องเที่ยวและทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในอนาคต

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่ออนุรักษ์ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน ให้มีความสำคัญในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต เป็นความภาคภูมิใจของเจ้าของท้องถิ่น และเป็นพื้นที่ที่ควรค่าแก่การเยี่ยมชม

2.1 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน ให้มีบทบาทความสำคัญต่อชุมชนและเมืองทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับคุณค่าความสำคัญในด้านความเป็นย่านประวัติศาสตร์

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 นโยบายทางด้านการอนุรักษ์

3.1.1 ระดับเมือง

3.1.1.1 ให้กรมผังเมืองประกาศขอบเขตพื้นที่บูรณะและกำหนดแผนการอนุรักษ์ชุมชนให้เป็นแผนหนึ่งในการจัดทำผังเมืองรวม โดยกำหนดให้เป็นพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรม ในลักษณะที่เป็นย่านประวัติศาสตร์

3.1.1.2 สนับสนุนให้กรมผังเมืองกำหนดแนวทางการพัฒนาเมือง ในลักษณะหลายศูนย์กลาง เพื่อลดปริมาณการสัญจรเข้าสู่ศูนย์กลางเมือง โดยให้มีการสร้างศูนย์ราชการบริเวณเชิงสะพานติณสูลานนท์ ศูนย์กลางย่อยที่ชุมชนบ้านเกาะแก้ว ต.พะวง ทางด้านใต้ของเมือง ศูนย์กลางย่อยที่ชุมชน ต.ทุ่งหวัง ทางฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของเมือง (ดูแผนที่ 5.1 ประกอบ)

3.1.1.3 ให้กรมผังเมืองกำหนดพื้นที่ที่จะสนับสนุน พัฒนาชุมชนเมือง ไว้ในผังเมืองรวมอย่างชัดเจน เพื่อรองรับการขยายตัวของพื้นที่เมืองในบริเวณต่าง ๆ โดยเฉพาะบริเวณโดยรอบพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งอยู่ในย่านศูนย์กลางเมือง ควรมีการกำหนดย่านที่เป็นย่านพาณิชย์กรรมที่ต้องการอาคารสูง ซึ่งสามารถทำได้ในย่านตลาดรถไฟ ทางตะวันออกของเมือง เพราะมีศักยภาพและมีผลกระทบต่อย่านประวัติศาสตร์น้อยที่สุด

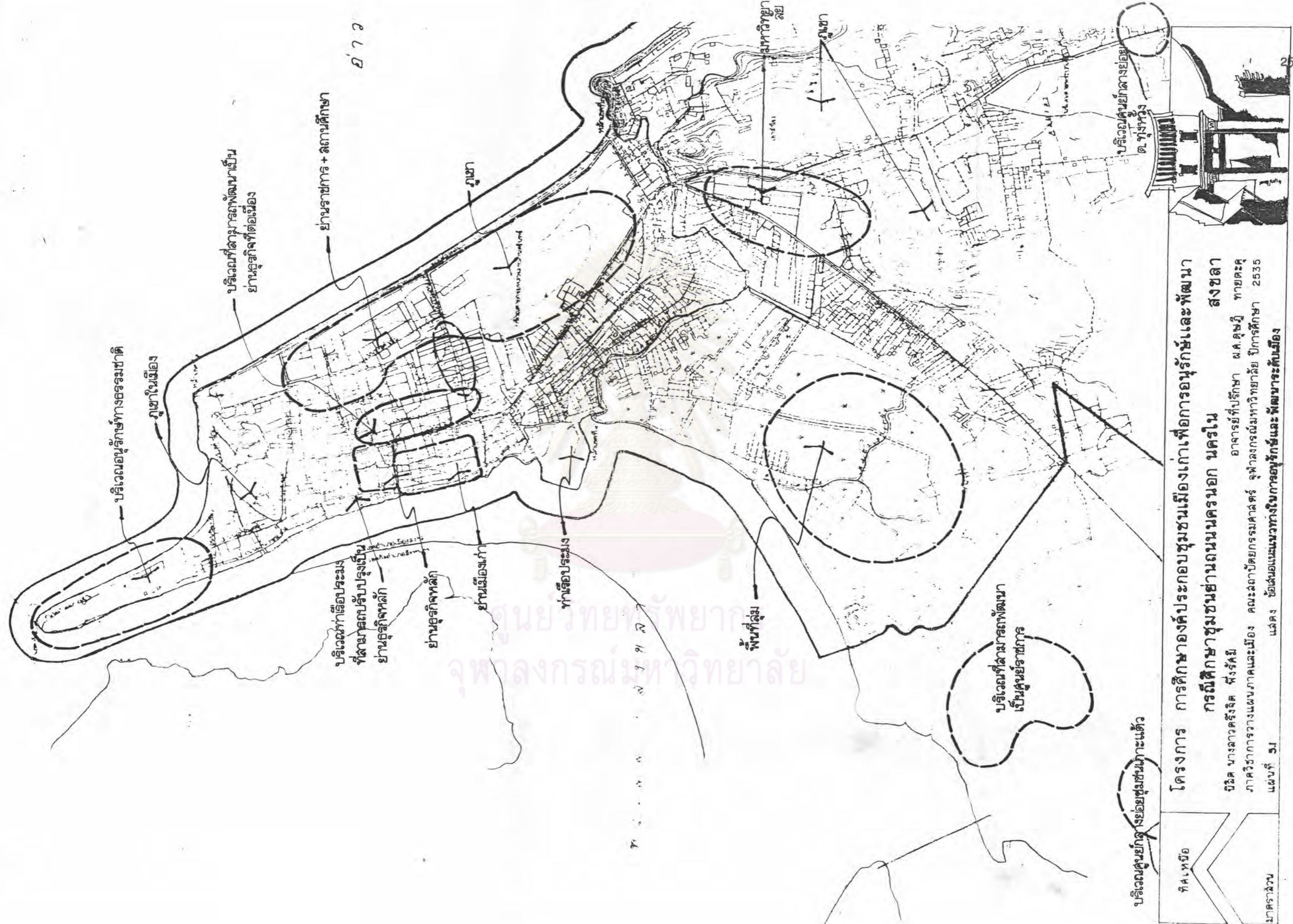
3.1.1.4 สนับสนุนแผนการพัฒนากองเรือ การท่องเที่ยว ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ให้เมืองสงขลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยให้ชุมชนเมืองเก่า ย่านถนนนครนอก นครใน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งของจังหวัด

3.1.2 ระดับพื้นที่ศึกษา

3.1.2.1 สนับสนุนแผนการอนุรักษ์ชุมชน ตามที่กรมผังเมืองกำหนดพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ไว้ โดยให้หน่วยงานท้องถิ่นประกาศเขตควบคุมอาคาร เป็นกรณีพิเศษ ห้ามมิให้มีการก่อสร้างหรือการต่อเติมอาคาร โดยที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานของรัฐ โดยมีมาตรการควบคุมและจูงใจให้เกิดผลในการปฏิบัติต่อไป

3.1.2.2 จัดทำแผนการอนุรักษ์ชุมชน โดยคณะกรรมการชุมชนที่ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ และเอกชนตลอดจนตัวแทนจากประชาชนในพื้นที่ หรือประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดบริเวณที่จะทำการอนุรักษ์ตามลำดับความสำคัญ และกำหนดรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในการอนุรักษ์ดังต่อไปนี้ (ดูแผนที่ 5.2 ประกอบ)

ก) บริเวณที่ความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับสูง ได้แก่ บริเวณถนนนครใน ช่วงจุดตัดระหว่างถนนยะหริ่งถึงถนนยะลา ไปจนถึงสถานที่สำคัญบนถนนนางงาม บริเวณนี้สมควรได้รับการอนุรักษ์ในแบบ "การฟื้นฟู" เพื่อให้องค์ประกอบชุมชนคงสภาพเดิมเอาไว้ให้มากที่สุด ดังนั้นสมควรให้ใช้มาตรการทางกฎหมายตลอดจนมาตรการส่งเสริม ดังมีรายละเอียดดังนี้

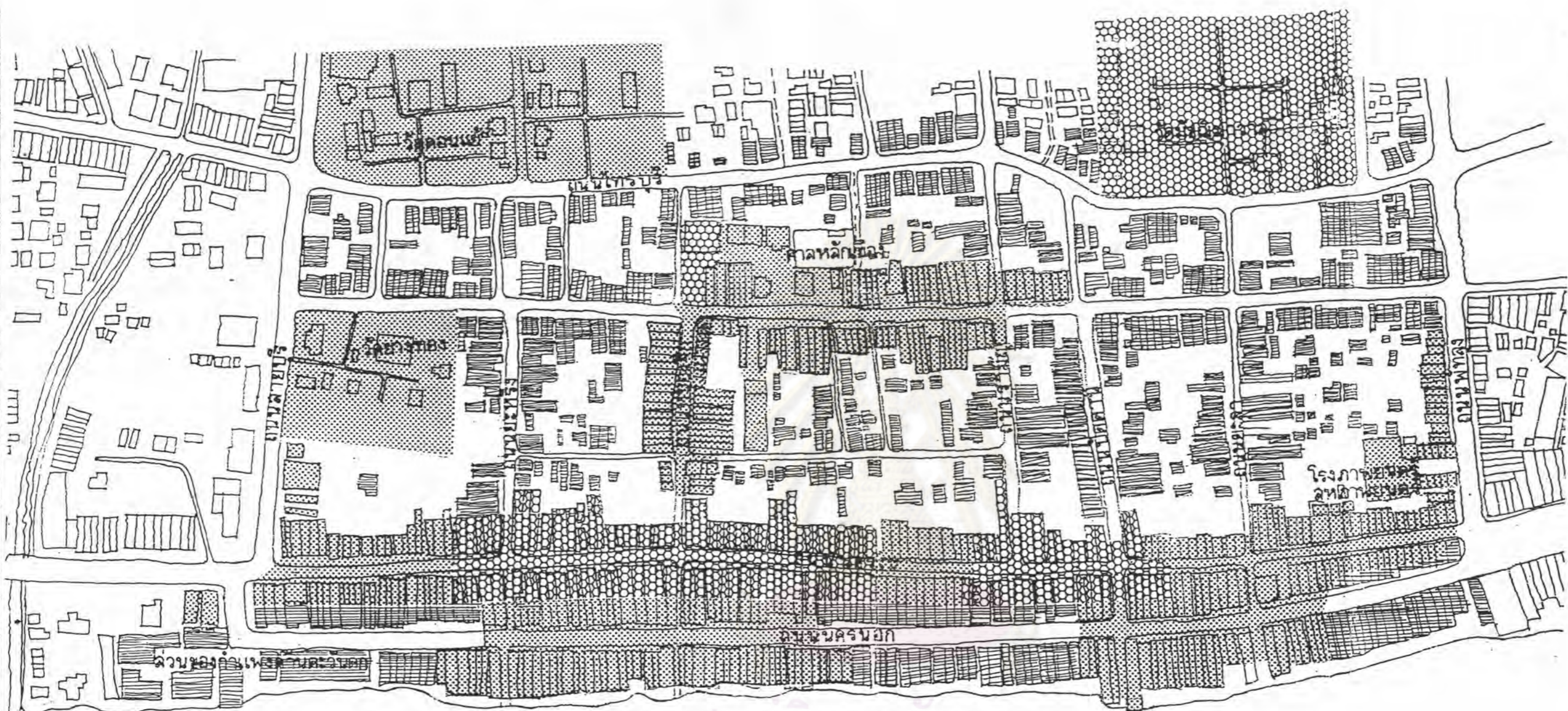
๕๖๖

บริเวณศูนย์กลางของชุมชนเกาะแก้ว

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 กรณีศึกษา ชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นิตติ นางลาวตรีจิต พึ่งรัศมี อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.คุณวิ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 5.1 และคง ข้อเสนอบนแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมือง

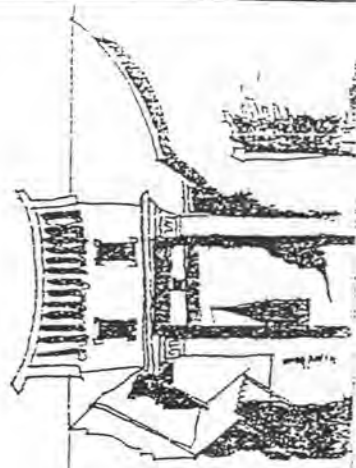
ทิศเหนือ

มาตราส่วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

- บริเวณที่มีความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับสูง
- บริเวณที่มีความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับปานกลาง
- บริเวณที่มีความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับต่ำ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
สงขลา
ผู้จัดทำ นางฉัตรจิตร ฝั่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.สุชัย ทายตะคุ
ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 5.2 แฉลงข้อมูลและดำเนินการกำหนดระดับความเข้มข้นในการอนุรักษ์

ทิศเหนือ

ยี่สิบสาม

- กำหนดให้มวลอาคารที่มีคุณค่าภายในบริเวณที่มีความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับสูง เป็นอาคารตัวอย่างที่จะต้องได้รับการอนุรักษ์ ในแบบการฟื้นฟูให้อาคารคงสภาพเดิม และแบบการสงวนรักษา เพื่อให้อาคารมีสภาพที่สมบูรณ์ให้มากที่สุด ดั้งมีรายละเอียด ได้แก่ การสงวนรักษาหรือฟื้นฟูองค์ประกอบทางด้าน วัสดุ ขนาด สีและลวดลาย รูปทรง ตลอดจนรายละเอียดที่จำเป็นสำหรับอาคารใหม่ที่สร้างแทรกอยู่ระหว่างอาคารเก่าที่มีคุณค่า ก็ให้มีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบที่กล่าวมาแล้วให้สอดคล้องกับรูปแบบเดิมให้มากที่สุด โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ลักษณะดังกล่าวจำเป็นจะต้องอาศัยมาตรการทั้งทางด้านกฎหมายและการส่งเสริมให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

- กำหนดแนวเขตการก่อสร้างอาคารให้ต่อเนื่องกับอาคารที่มีอยู่ก่อน เพื่อมิให้มีการถอยร่นอาคารที่ก่อให้เกิดการสูญเสียการต่อเนื่องของมวลอาคารและที่ว่างที่มีอยู่เดิม โดยอาศัยมาตรการควบคุมทางกฎหมาย

- แผนการจัดระบบการสัญจรในพื้นที่ที่มีความสะดวกและปลอดภัย อาทิเช่น โครงการสร้างทางเท้า กำหนดประเภทและควบคุมความเร็วของยานพาหนะที่ผ่านเข้าออกพื้นที่ให้เป็นระบบที่ไม่สามารถวิ่งผ่านได้โดยตลอด เพื่อมิให้เป็นทางผ่านสู่พื้นที่อื่น ๆ ของเมือง ซึ่งก่อปัญหาความคับคั่งในการจราจรในพื้นที่ แผนการดังกล่าวต้องอาศัยมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการ

ข) บริเวณที่มีความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับปานกลาง ได้แก่ บริเวณถนนคนออกและถนนนางงาม ช่วงระหว่างถนนหนองจิกและถนนรามัญ บริเวณดังกล่าวสมควรได้รับการอนุรักษ์แบบฟื้นฟูให้มีรูปแบบองค์ประกอบชุมชนที่คงสภาพเดิม โดยมีรายละเอียดดังนี้

- กำหนดให้มวลอาคารในบริเวณที่มีระดับความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับปานกลางให้มีรูปแบบสอดคล้องกลมกลืนกับมวลอาคารแบบดั้งเดิมในพื้นที่ ในด้านองค์ประกอบที่เกี่ยวกับวัสดุ รูปทรง ขนาดและลวดลาย ความสูง ตลอดจนรูปปั้น กั้นสาด ที่มีลักษณะกลมกลืนกับรูปปั้นแบบดั้งเดิม โดยมีมาตรการควบคุมและส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติ ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด

- กำหนดแนวเขตการก่อสร้างอาคารให้มีความต่อเนื่อง กับแนวอาคารที่มีอยู่ก่อน เพื่อมิให้มีการก่อสร้างถอยร่นที่ก่อให้เกิดการสูญเสียการต่อเนื่องของมวล อาคารและที่ว่างที่มีอยู่เดิม

- แผนการเวดคันพื้นที่สำคัญในอดีต อาทิเช่น พื้นที่ที่เคยเป็นประตูเมืองตลอดจนเส้นทางที่ลงสู่ทะเลสาบ และเรือคอนอาคารสมัยใหม่ที่สร้างบดบังที่ว่างดังกล่าวออกไปโดยอาศัยมาตรการควบคุมทางกฎหมาย
 - แผนการจัดการสัญจรภายในพื้นที่ที่มีความสะดวกและปลอดภัย อาทิเช่น การกำหนดชนิด ขนาดและการควบคุมความเร็วของยานพาหนะที่ผ่านเข้าออกพื้นที่ ให้มีเฉพาะยานพาหนะขนาดเล็กและความเร็วต่ำ
 - แผนการปรับปรุงอุปกรณ์ถนน อาทิเช่น เส้าไฟฟ้า ป้ายโฆษณา ให้อำนวยความสะดวก ปลอดภัย และเป็นระเบียบเรียบร้อย
 - แผนการปรับปรุงซากกำแพงเมืองบริเวณถนนนครนอกโดยมาตรการทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน และเวดคันอาคารโดยรอบเพื่อปรับปรุงพื้นที่ว่างรอบกำแพงเมือง
 - แผนการป้องกันการสร้างอาคารรุกล้ำทะเลสาบ และลดปัญหาการทิ้งขยะ ของเสีย จากอาคารลงสู่ทะเลสาบ โดยอาศัยมาตรการควบคุมทางด้านกฎหมาย
 - แผนการโยกย้ายกิจกรรมที่มีปัญหาทางด้านมลภาวะ เช่นอุตสาหกรรมประเภท โรงกลึง อู่ซ่อมเครื่องยนต์ การจอดเรือตลอดแนวชายฝั่ง ตลอดจนกิจการที่ก่อปัญหาด้านการสัญจร และการสัมผัสเพื่อนที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อมวลอาคารที่ทำการอนุรักษ์ ได้แก่ กิจการโกดัง ท่าเรือ ให้ออกจากพื้นที่โดยการขอความร่วมมือจากเจ้าของกิจการ และหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดพื้นที่รองรับ อาทิเช่น การจอดเรือและอุตสาหกรรม ให้ย้ายไปอยู่บริเวณท่าเรือประมงทางตอนใต้ของชุมชน ส่วนโกดัง ท่าเรือ ให้ย้ายไปอยู่บริเวณท่าเรือน้ำลึกทางฝั่งเขาหัวแดง
- ค) บริเวณที่มีความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับต่ำ ได้แก่ ถนนนางงาม ช่วงถนนไทรบุรีและถนนยะหริ่ง และช่วงถนนรามัญกับถนนพิทลุง และถนนสายย่อยทั้งหมดที่เชื่อมระหว่างถนนนครในกับถนนนางงามบริเวณถนนไทรบุรี บริเวณนี้ควรได้รับการอนุรักษ์ในลักษณะการปรับปรุงให้เป็นที่อยู่อาศัย ตลอดจนการรักษาสภาพของกิจกรรมให้มีลักษณะเดิม หรือสอดคล้องกับกิจกรรมส่วนใหญ่ให้มากที่สุด ดังมีรายละเอียดดังนี้
- กำหนดรูปแบบมวลอาคารในบริเวณที่มีระดับความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับต่ำ ให้มีรูปแบบที่ต่อเนื่องสอดคล้องกับมวลอาคารที่ได้รับการอนุรักษ์เอาไว้ โดยมีการกำหนดเพียงบางองค์ประกอบ เช่น รูปทรง ขนาด ลวดลาย สีสรรค์ให้มีความต่อเนื่องกับมวลอาคารดั้งเดิม บริเวณถนนนครนอก นครใน ด้านความสูงบริเวณช่วงถนนนางงาม ให้มีความสูง

ไม่เกิน 2 ชั้น ในส่วนด้านหลัง ให้มีความสูงได้ไม่เกิน 3 ชั้น บริเวณถนนไทรบุรี ให้มีความสูงไม่เกิน 4 ชั้น ระยะถอยร่น 2 เท่าของความสูงอาคาร (ตามเทศบัญญัติ) โดยให้ข้อกำหนดดังกล่าวอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานท้องถิ่น โดยอาศัยมาตรการควบคุมและส่งเสริมให้เกิดผลในการปฏิบัติ

- แผนการพัฒนาที่วางด้านหลังตึกแถว ระหว่างถนนนครในกับถนนนางงาม ให้มีการใช้สอยที่คุ้มค่า สะดวกและสามารถป้องกันอัคคีภัย อาทิเช่น สนับสนุนให้มีโครงการจัดรูปที่ดิน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ เมื่อมีการจัดรูปที่ดินสำเร็จเทศบาลจะจัดให้มีโครงการสร้างสนามเด็กเล่น เป็นโครงการต่อเนื่องจากการจัดรูปที่ดิน โดยเทศบาลจะเป็นผู้ดำเนินการ

- แผนการพัฒนาการสัญจรให้มีความสะดวกและความปลอดภัย อาทิเช่น โครงการสร้างทางเท้า โครงการจัดระบบการสัญจรให้สามารถควบคุมประเภท ชนิด และความเร็วของยานพาหนะที่ผ่านเข้ามาในพื้นที่โดยอาศัยมาตรการควบคุมของกฎหมาย โครงการสร้างถนนภายในบริเวณที่มีการจัดรูปที่ดิน โดยอาศัยมาตรการควบคุมทางกฎหมาย (ดูแผนที่ 5.7 ประกอบ)

หมายเหตุ

1. บริเวณที่องค์ประกอบชุมชนมีปัญหา ให้ทำการรื้อถอนหรือแก้ไขให้มีรูปแบบที่เป็นไปตามแผนที่ได้กล่าวข้างต้น
2. การควบคุมขนาดความสูง และความหนาแน่นของมวลอาคาร มีจุดประสงค์เพื่อรักษาคุณลักษณะของการปิดล้อมแบบดั้งเดิมเอาไว้ และขณะเดียวกันจะเปิดโอกาสให้สามารถเพิ่มความหนาแน่นของพื้นที่ขึ้นด้วย (ดูแผนที่ 5.3, 5.4, 5.5 และภาพที่ 5.1, 5.2, 5.3 ประกอบ)
 - 2.1 บริเวณที่มีความเข้มข้นในการอนุรักษ์ในระดับสูง
 - 2.2 บริเวณที่มีความเข้มข้นในการอนุรักษ์ในระดับปานกลาง
 - 2.3 บริเวณที่มีความเข้มข้นในการอนุรักษ์ในระดับต่ำ
- 2.1 บริเวณที่มีความเข้มข้นในการอนุรักษ์ระดับสูง และระดับปานกลาง ได้แก่
 - 1) มวลอาคารบริเวณถนนนครใน กับศาลเจ้าและวัดบนถนนนางงามและ

ไทรบุรี

2) มวลอาคารบริเวณถนนนครนอก ถนนนครในและถนนหนองจิกต่อเนื่อง ไปจนถึงถนนนางงามบางช่วงที่ต่อเนื่องกับศาลเจ้า กำหนดให้อาคารคงลักษณะที่เป็นอยู่ไว้ โดยกำหนดให้มีอาคารสูงไม่เกิน 2 ชั้น (ไม่เกิน 8.00 เมตร) บนถนนนครใน ถนนนางงามและภายในบริเวณวัดและไม่เกิน 3 ชั้น (ไม่เกิน 11.00 เมตร) บนถนนนครนอก ระยะถอยร่นให้เป็นไปตามตำแหน่งของแนวอาคารเดิม และกำหนดพื้นที่เปิดโล่งให้มีค่าไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ตามสภาพปัจจุบัน (ดูภาพจำลองตามข้อเสนอนี้ในแผนที่ 5.5)

2.2 บริเวณที่มีความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับต่ำได้แก่ มวลอาคารบริเวณถนนไทรบุรี ถนนนางงามและบริเวณเชื่อมต่อระหว่างถนนนางงามกับถนนนครใน กำหนดให้อาคารบนถนนไทรบุรีมีความสูงไม่เกิน 4 ชั้น โดยกำหนดให้ความสูงอาคารมีสัดส่วนเป็น 2 เท่าของระยะห่างจากถนนด้านหน้าถึงตัวอาคาร ส่วนอาคารในบริเวณที่เชื่อมต่อระหว่างถนนนครในกับถนนนางงาม กำหนดให้อาคารด้านที่ติดถนนมีความสูงไม่เกิน 2 ชั้น (ไม่เกิน 8.00 เมตร) และอาคารที่อยู่ลึกจากแนวถนนในระยะตั้งแต่ 12.00 เมตรขึ้นไป สามารถปลูกสร้างอาคารที่มีความสูงเกิน 2 ชั้นได้ และกำหนดพื้นที่เปิดโล่งให้มีค่าไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 เช่นเดียวกับบริเวณถนนนครนอก ถนนนครใน (จากแนวคิดในการกำหนดความสูงอาคารด้วยมุมมองและระยะสายตา เพื่อรักษาคุณภาพการปิดล้อมแบบดั้งเดิมไว้ (ดูภาพที่ 5.1, 5.2, 5.3 และแผนที่ 5.3, 5.4, 5.5 ประกอบ) ทำให้สามารถกำหนดความสูงอาคารและตำแหน่งเหมาะสมได้ ผลจากแนวคิดดังกล่าวแสดงเป็นภาพจำลองไว้ในแผนที่ 5.5) ผลจากการกำหนดความสูงอาคารและพื้นที่เปิดโล่งดังกล่าว จะทำให้มวลอาคารมีความหนาแน่นขึ้นจากเดิม อาทิเช่น เดิมมีความสูงประมาณ 2 ชั้นเป็นส่วนใหญ่ เป็นความสูงไม่เกิน 4 ชั้น และเพิ่มค่าความหนาแน่นซึ่งเดิมมีสัดส่วนที่ว่างเปิดโล่งประมาณ 68% ให้เหลือเพียง 50% ลักษณะดังกล่าวจะทำให้ค่า FAR เพิ่มจาก 0.98 : 1 เป็น 2 : 1 โดยประมาณ

3. ให้มีมาตรการในการป้องกันอัคคีภัย อาทิเช่น การกำหนดเขตกันชนโดยรอบพื้นที่ที่เป็นย่านประวัติศาสตร์ที่อนุรักษ์กับพื้นที่โดยรอบ ได้แก่ ช่วงพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการเว้นระยะห่างระหว่างถนนนครในกับถนนนางงาม การควบคุมอาคารให้สร้างด้วยวัสดุทนไฟ ดักแถวทุกระยะ 20 ห้อง ต้องมีการเว้น 1 ห้องตามเทศบัญญัติ ดักแถวสร้างติดกันทุกระยะ 5 ห้อง ต้องมีการสร้างผนังทนไฟ และกำหนดให้อาคารอยู่ห่างจากถนนที่รถเข้าไม่ถึงได้ไม่เกิน 50.00 เมตร

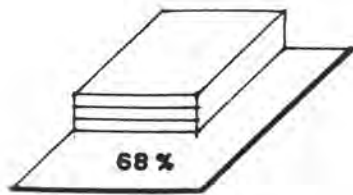
3.2 นโยบายทางด้านการฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม

ให้มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากภาครัฐและผู้แทนจากชุมชน จัดทำแผนและโครงการนำร่องดังต่อไปนี้ (ดูแผนที่ 5.6 ประกอบ)

3.2.1 แผนการส่งเสริมทางเศรษฐกิจที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ (Self sufficient) โดยเน้นการให้บริการแก่ผู้คนในเมืองเป็นหลัก และสามารถบริการแก่ผู้มาเยือน อาทิเช่น โครงการการปิดถนนในบางส่วนในช่วงเวลาเย็นเพื่อส่งเสริมการค้าปลีกสินค้าพื้นเมือง สินค้าประมงแห้งในจุดที่กำหนดคือ บริเวณถนนนครใน นครนอก ตลอดจนถึงบางส่วนของถนนนางงาม สินค้าที่ผ่านการประมวลจากด้านศุลกากร ตลอดจนการค้าบริการ ประเภทร้านอาหารพื้นเมือง ในจุดที่สำคัญคือบริเวณถนนนครใน นครนอก ตลอดไปจนถึงบางส่วนของถนนนางงาม เพื่อดึงดูดให้เกิดความคึกคักในพื้นที่ที่มีศักยภาพพอเพียง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่พอสมควร โครงการสร้างที่จอดรถตามจุดที่กำหนด โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนที่อยู่ในพื้นที่

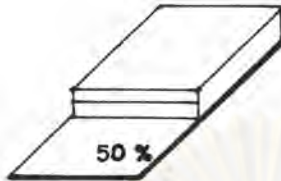
3.2.2 แผนการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชน อาทิเช่น โครงการห้องสมุดประชาชน นิทรรศน์เพื่อการอนุรักษ์ชุมชน โดยอาศัยพื้นที่วัดที่มีอยู่เป็นจำนวนถึง 4 วัด เป็นที่ตั้งของกิจกรรมดังกล่าว โครงการสนามเด็กเล่นให้เยาวชนในพื้นที่ได้มีที่ว่างเพื่อการออกกำลังกาย และเป็นที่พบปะของเหล่าแม่บ้านในชุมชน โดยกำหนดให้สร้างในพื้นที่ด้านหลังตึกแถว ซึ่งเป็นที่ว่างและที่อยู่อาศัยเบาบาง โดยที่โครงการต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ในการจัดรูปที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ระหว่างผู้อยู่อาศัยเดิมและผู้ที่ใช้พื้นที่ โครงการปรับปรุงท่าเรือเพื่อให้เกิดการสัญจรในบริเวณทะเลสาบ เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยตระหนักถึงคุณค่าของทะเลสาบ อันเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของเมือง กิจกรรมที่สมควรจัดให้มีขึ้นได้แก่ ทำเทียบเรือเพื่อการท่องเที่ยวและการสัญจรทางน้ำติดต่อระหว่างชุมชนสองฝั่งทะเลสาบ โครงการสร้างลานพักผ่อนและชมวิวยามทะเลสาบ เพื่อให้เกิดกิจกรรมริมทะเลสาบ เป็นสถานที่พักผ่อนตลอดจนเป็นจุดชมทัศนียภาพของเมือง โครงการปรับปรุง รื้อถอนอาคารบริเวณหน้าศาลหลักเมืองและศาลเจ้าจัน เพื่อใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ โครงการส่งเสริมฟื้นฟูประเพณีทางศาสนา ซึ่งมีเป็นประจำทุกเดือนได้แก่ งานวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วัดอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาและออกพรรษา และงานบุญเดือนสิบ และงานประเพณีซึกพระ รวมทั้งงานแห่เจ้าพ่อหลักเมือง ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของจังหวัด

สภาพปัจจุบัน

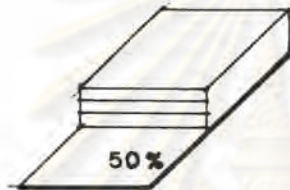
ความสูงอาคาร 2-3 ชั้น
พื้นที่เปิดโล่ง 68 %
∴ FAR = 0.75 : 1

แนวทางเลือกที่ 1

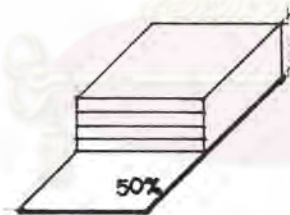
ความสูงอาคาร 2 ชั้น
พื้นที่เปิดโล่ง 50 %
∴ FAR = 1 : 1

แนวทางเลือกที่ 2

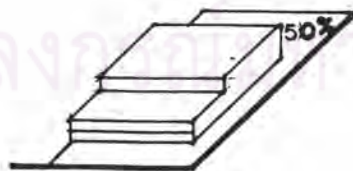
ความสูงอาคาร 3 ชั้น
พื้นที่เปิดโล่ง 50 %
∴ FAR = 1.5 : 1

แนวทางเลือกที่ 3

ความสูงอาคาร 4 ชั้น
พื้นที่เปิดโล่ง 50 %
∴ FAR = 2 : 1

แนวทางเลือกที่ 4

ความสูงอาคาร 2-3 ชั้น
พื้นที่เปิดโล่ง 50 %
∴ FAR ไม่เกิน 1.5 : 1

ศูนย์วิทยุโทรศัทพ์กร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

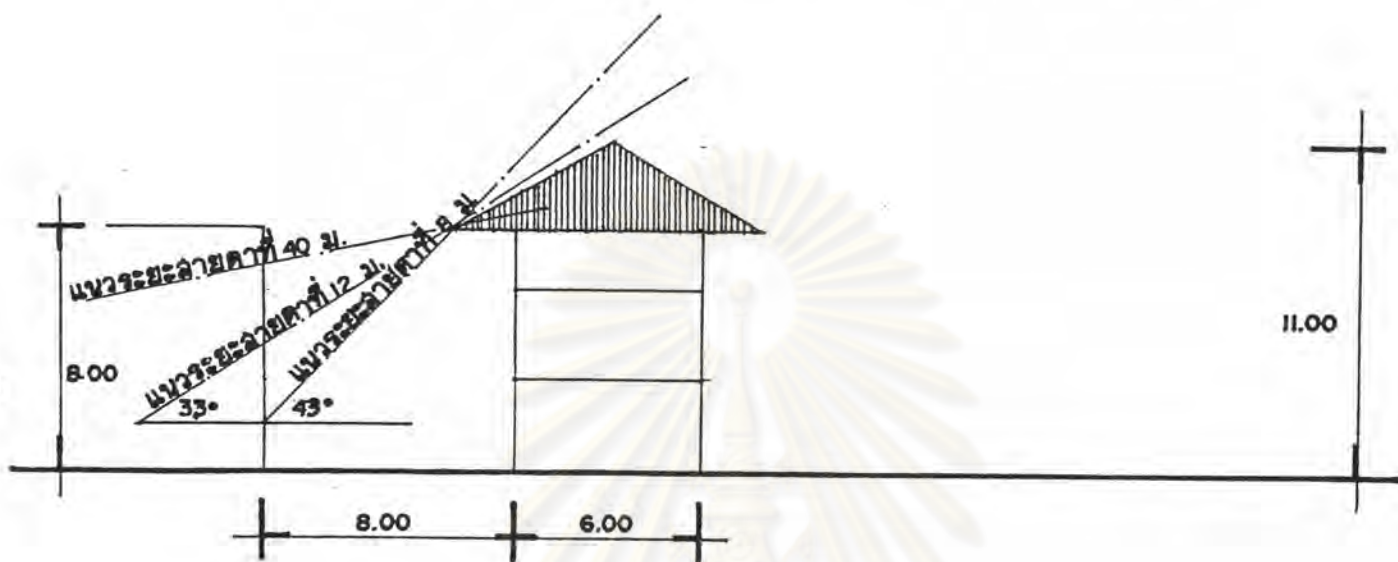

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน สงขลา
ผู้จัดทำ นางฉวีศรีรังสิต พึ่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ศุภวิ ทนตะคุ
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
ฉบับที่ 5.3 แนวคิดในการกำหนดรูปทรงมวลอาคารในบริเวณ

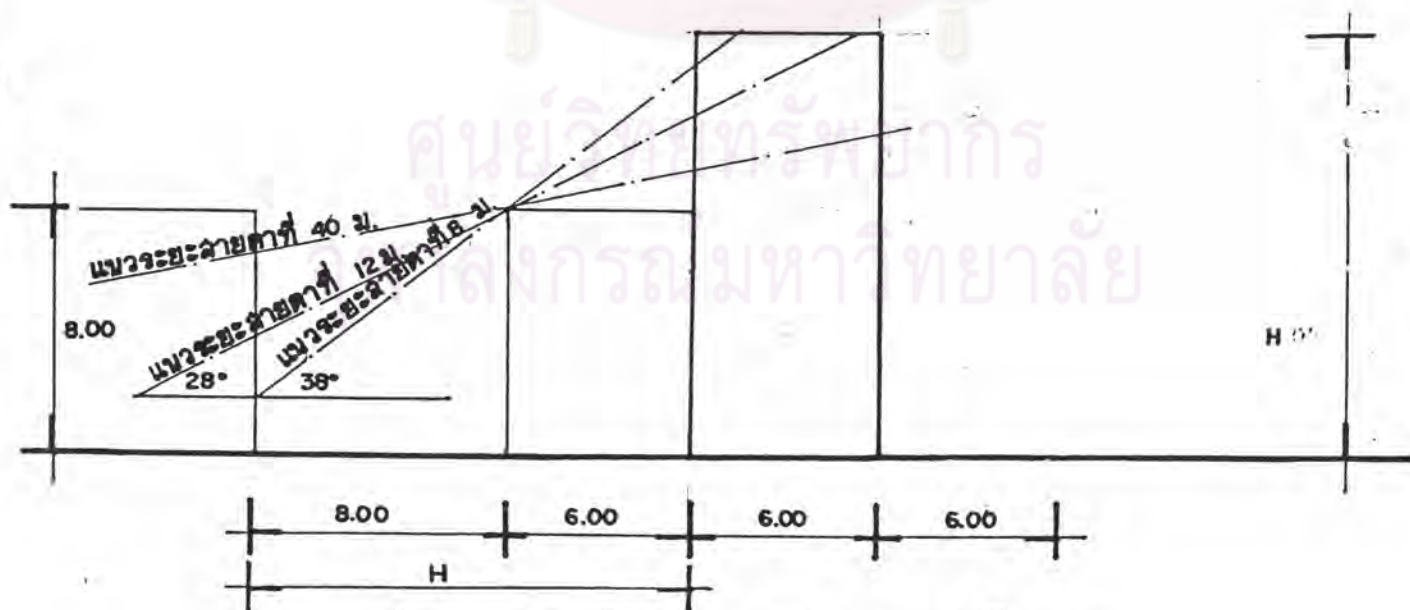

ที่มีความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับปานกลาง ๘๓

5.3 ระยะเวลาการมองและมุมมองบริเวณถนนไทรบุรี แสดงระยะมองตรง (8 ม.)
มองเฉียง (12 ม.) และมองระยะไกล (40 ม.) จากบริเวณทางแยก

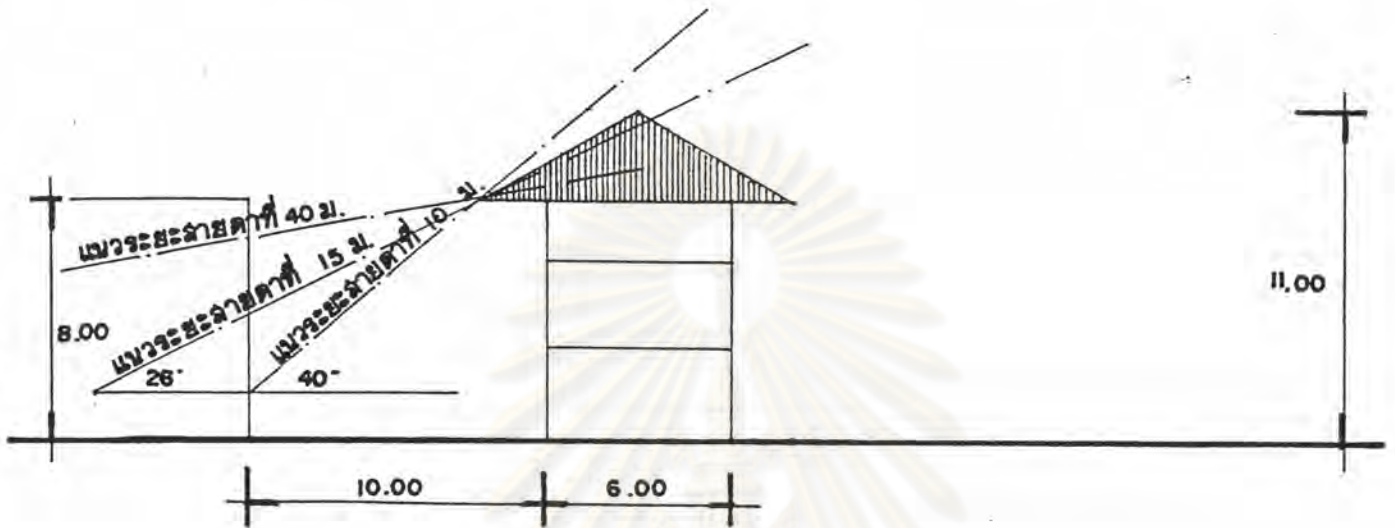

ก. เมื่ออาคาร 3 ชั้น อยู่ชิดถนน

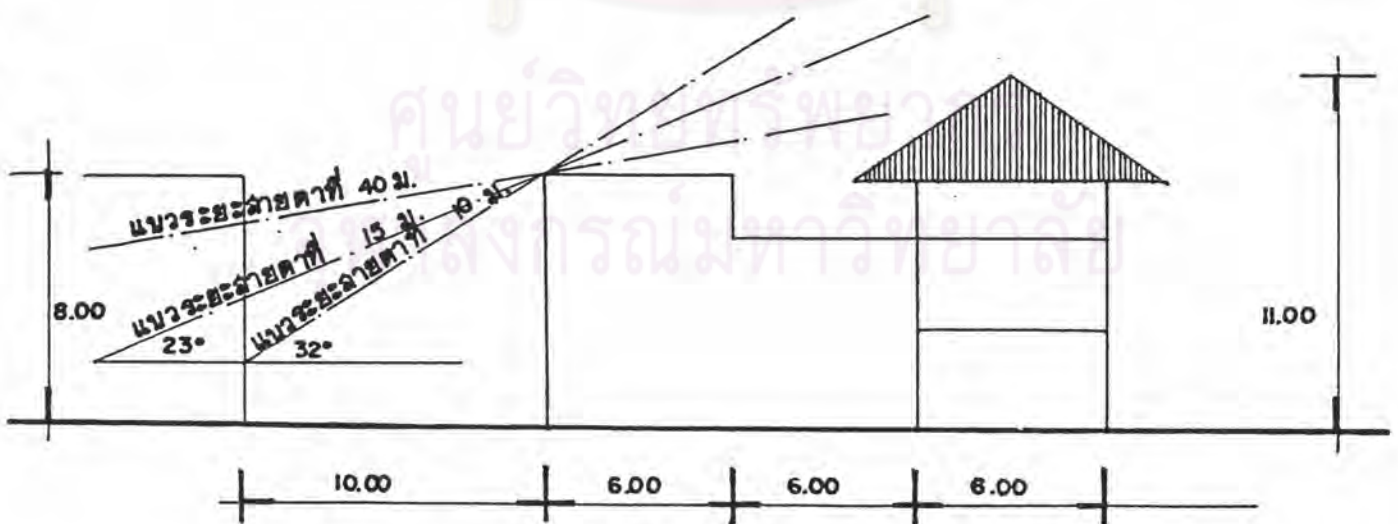

ข. เมื่ออาคารที่มีความสูง H อยู่ห่างจากถนนเป็นระยะ H

5.2. ระงับการมองและมุมมอง บริเวณถนนนครนอก แสดงระงับมองตรง (10 ม.)
มองเฉียง (15 ม.) และมองระยะไกล (40 ม จากบริเวณทางแยก)

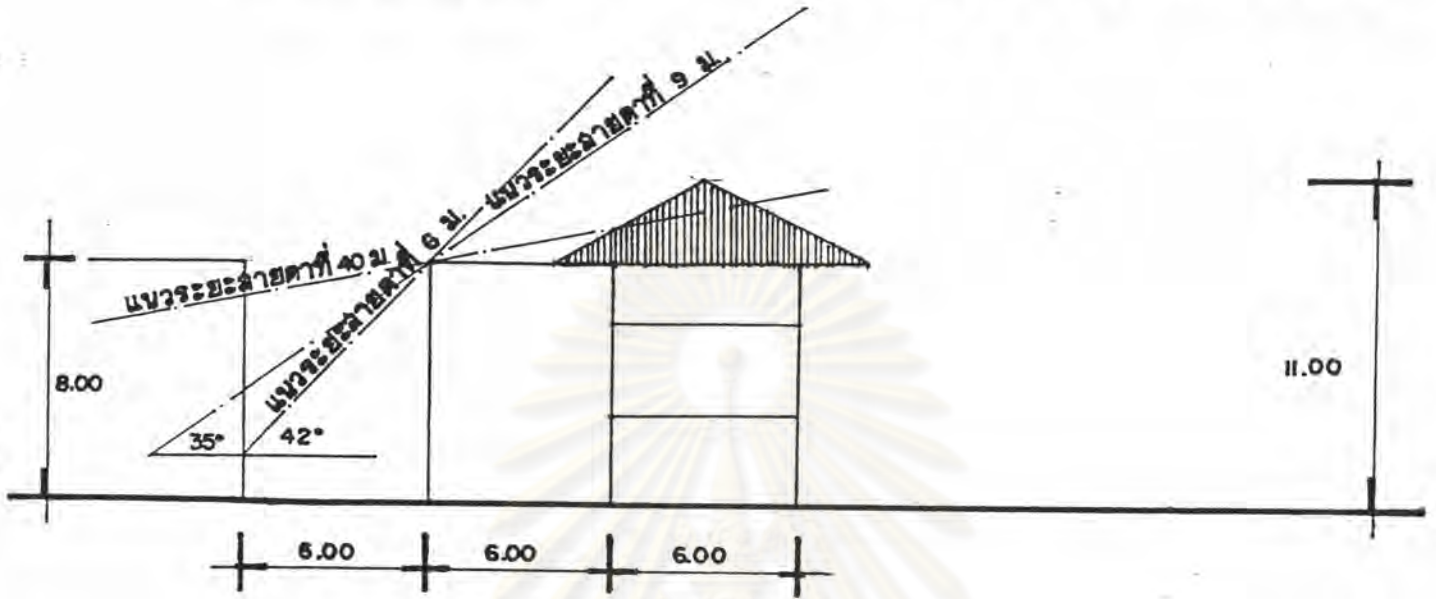
ก. เมื่ออาคาร 3 ชั้น อยู่ชิดถนน

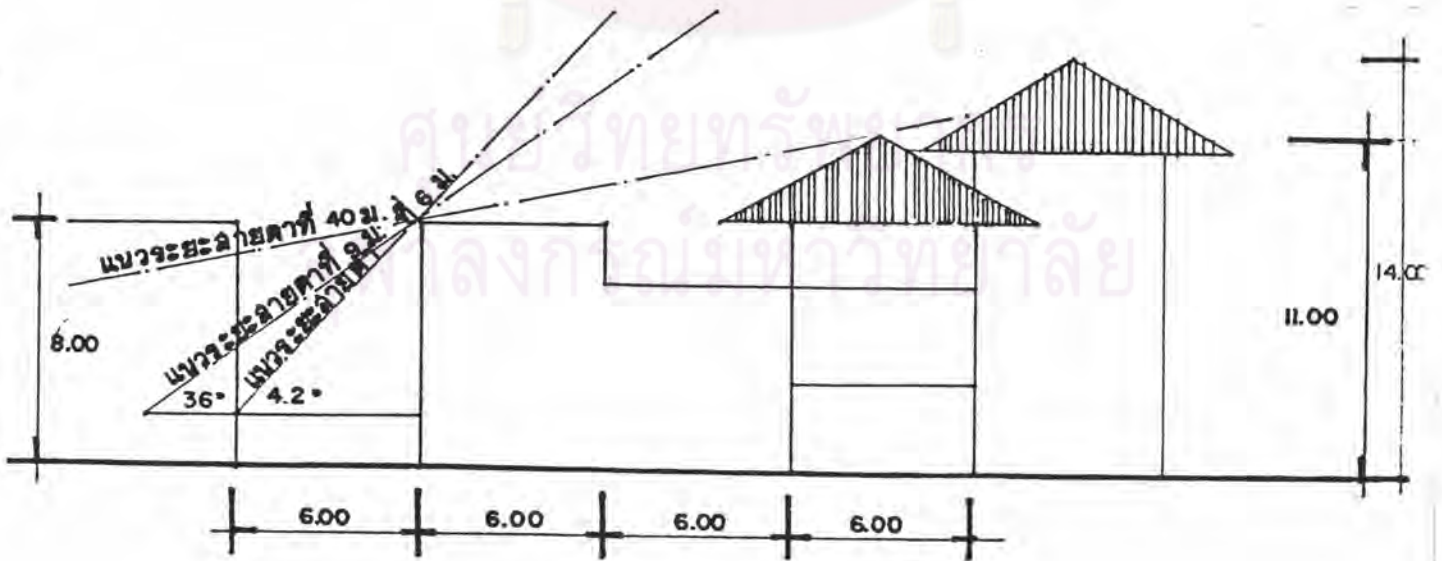
ข. เมื่ออาคาร 3 ชั้น อยู่ห่างจากถนน 12 เมตร

ภาพแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดความสูงอาคารภายในย่านโดยอาศัยระยะและมุมมอง (ดูแผนที่ 5.4 ประกอบ)

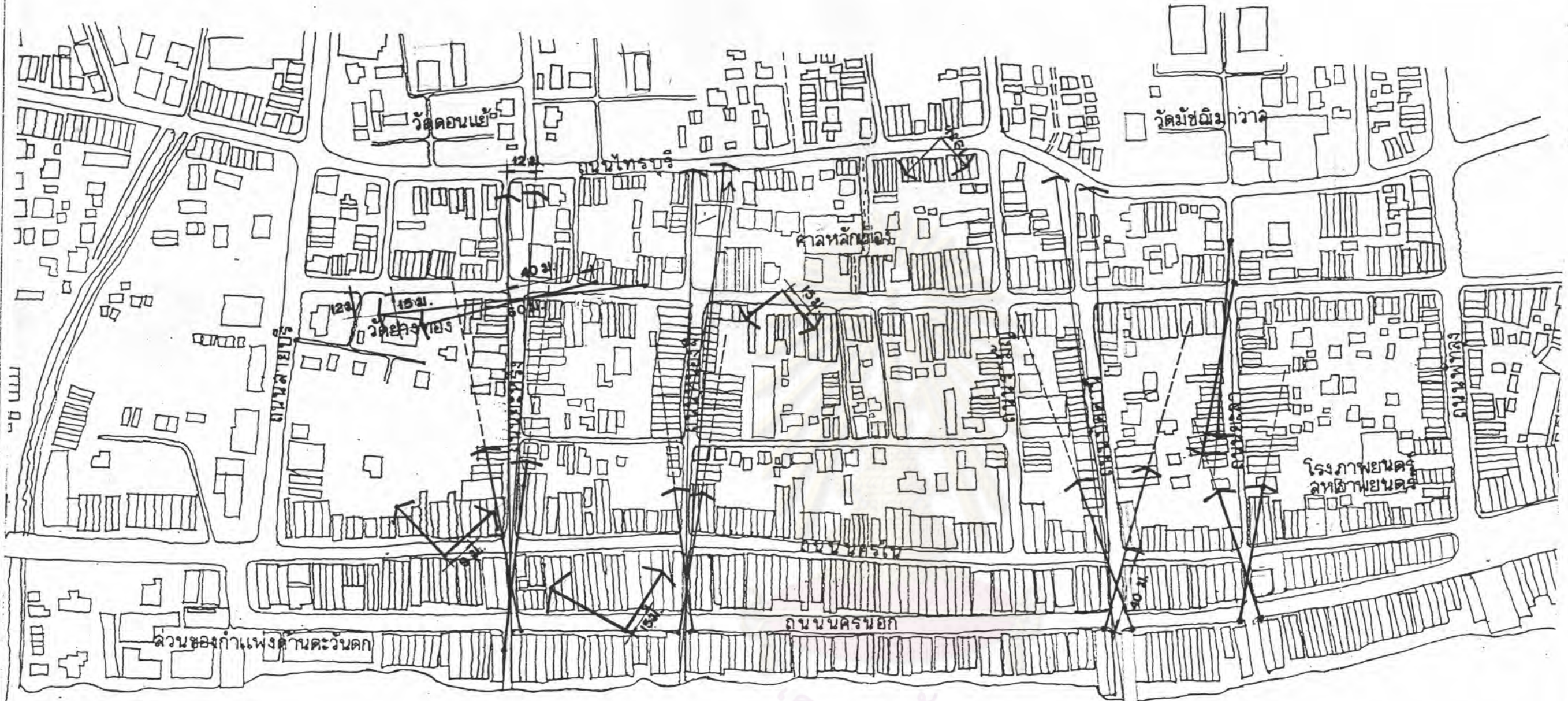
5.1 ระยะการมองและมุมมองบริเวณถนนนครใน และถนนนางงาม แสดงระยะมองตรง (6ม.) มองเฉียง (9ม.) และมองจากระยะไกล (40ม. จากบริเวณทางแยก)

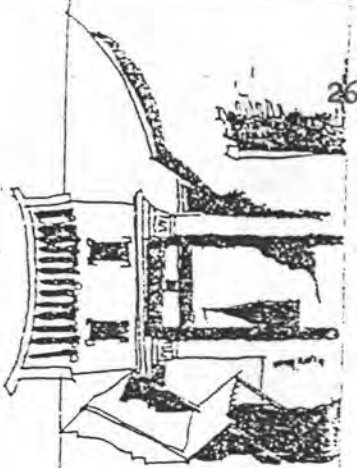
ก. เมื่ออาคาร 3 ชั้น อยู่ลึกจากถนน 6 เมตร.

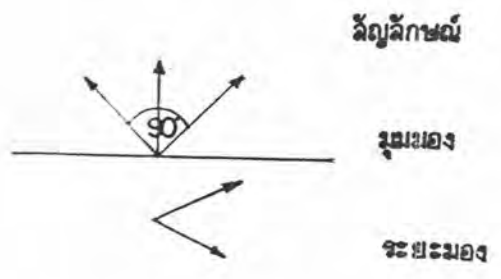
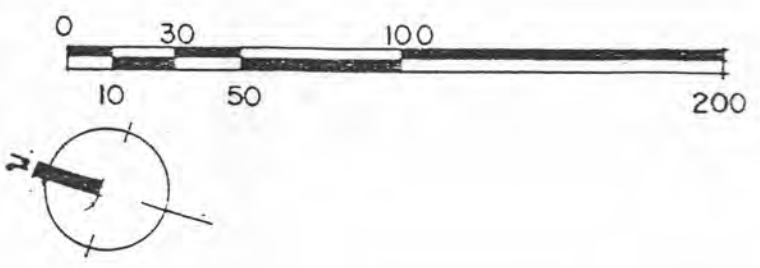
ข. เมื่ออาคาร 3 ชั้นอยู่ลึกจากถนน 12 เมตร.และอาคาร 4 ชั้นอยู่ลึก 18 เมตร

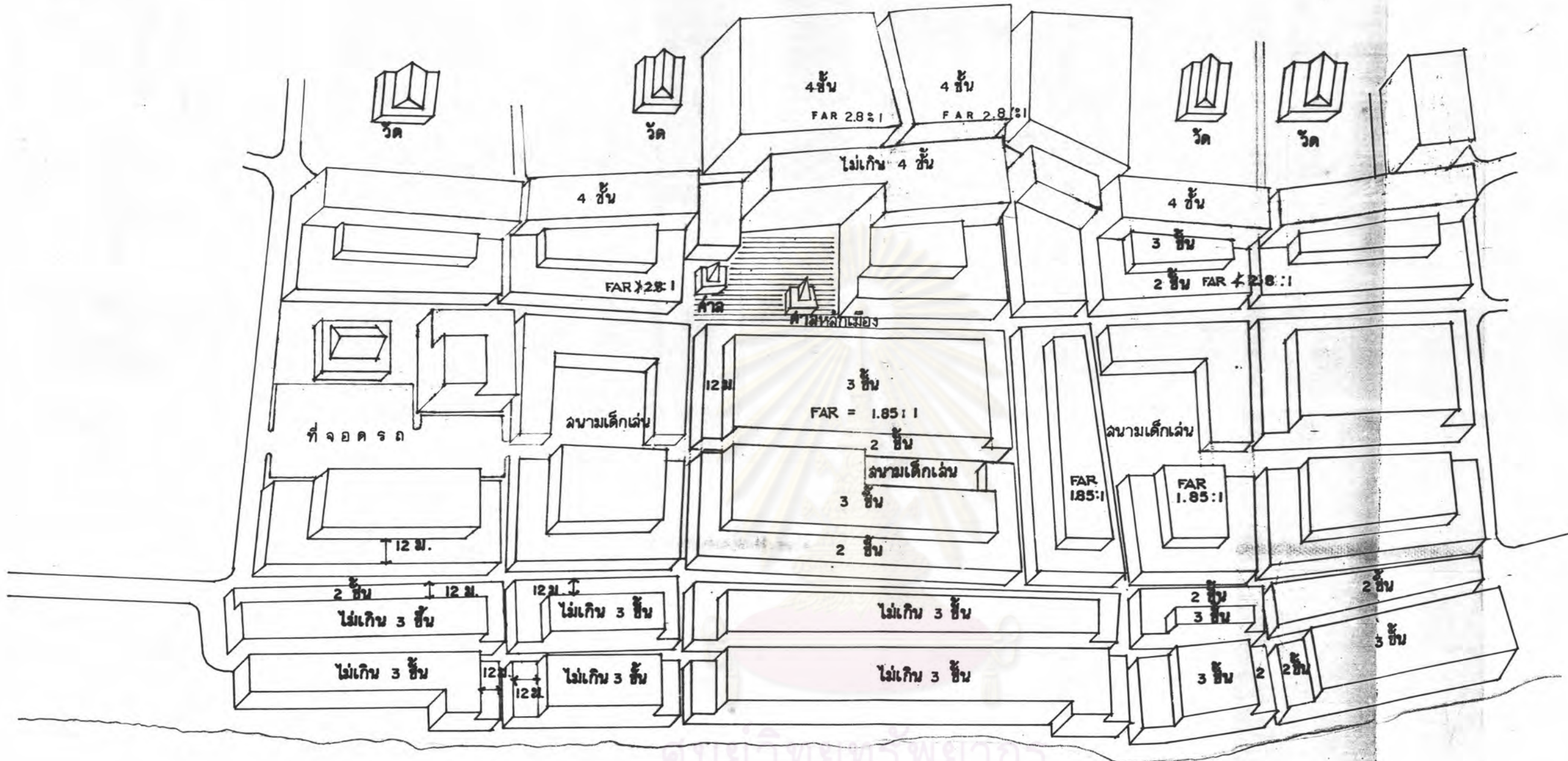

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นางสาวดวงตรีจิต ธีรังศรี
 ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 5.4
 แสดง แนวคิดเกี่ยวกับระบบเองและมุมมอง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แสดงรูปจำลองภาพตัวอย่างการพัฒนาเวลอาคารตามข้อเสนอนี้

1 บริเวณที่มีความเข้มของการอนุรักษ์ระดับสูง + ระดับปานกลาง

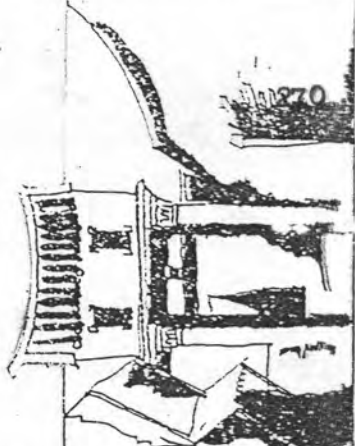
กำหนด

- ความสูงไม่เกิน 2 ชั้น บนถนนคนเดิน (ไม่เกิน 8.00 เมตร)
- ความสูงไม่เกิน 3 ชั้น บนถนนคนนอก (ไม่เกิน 11.00 เมตร)
- พื้นที่เปิดโล่งไม่น้อยกว่า 40%

2 บริเวณที่มีความเข้มของการอนุรักษ์ระดับต่ำ

กำหนด

- ความสูงไม่เกิน 2 ชั้น บริเวณติดถนนสายย่อย
- ล้วนด้านที่ติดจากถนนตั้งแต่ 12.00 เมตร ขึ้นไปให้มีความสูงไม่เกิน 3 ชั้น
- ความสูงไม่เกิน 4 ชั้น บริเวณถนนใหญ่ พื้นที่เปิดโล่งไม่น้อยกว่า 30%

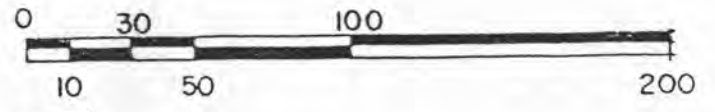
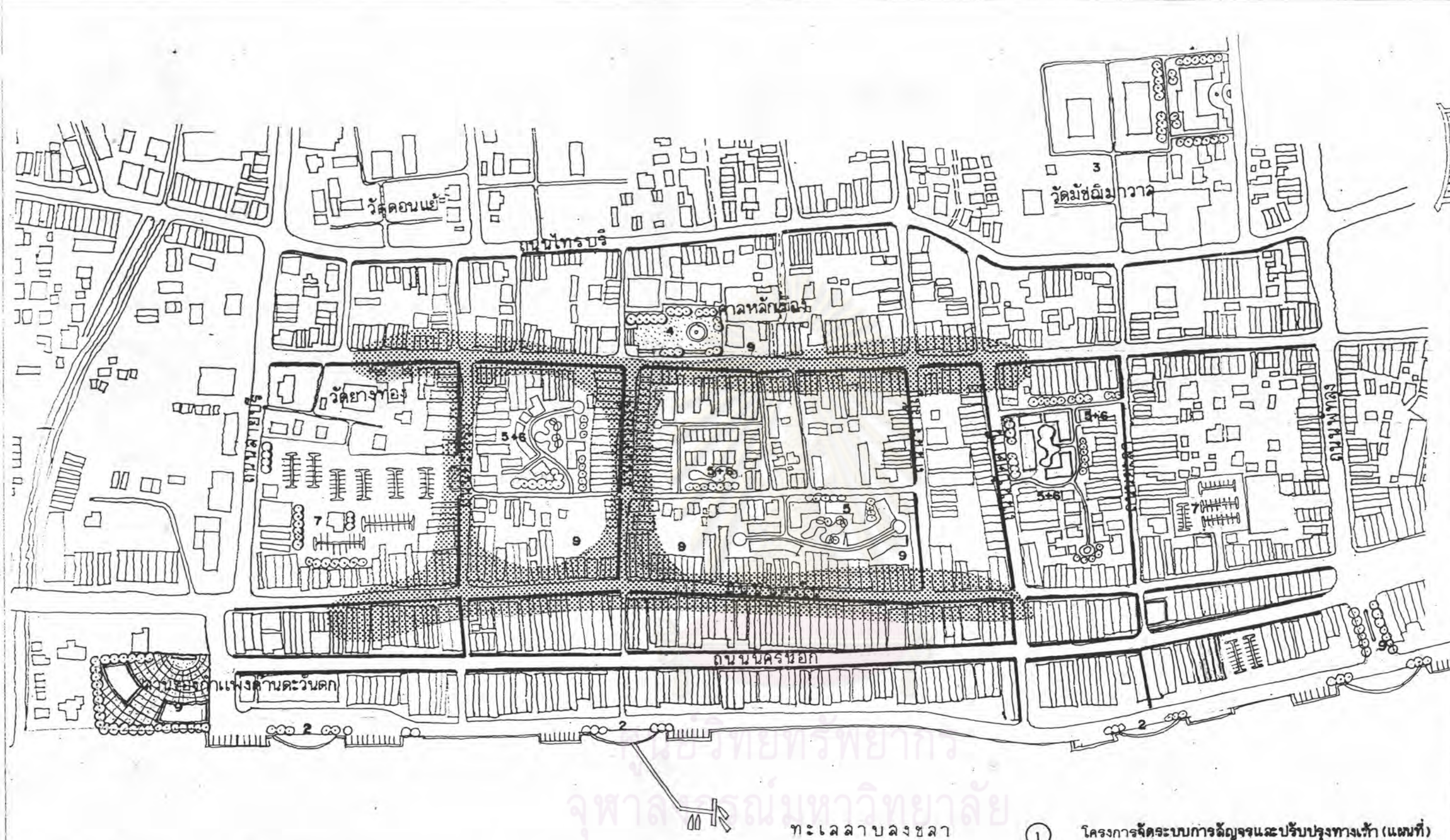
โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา

กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน

นิสิต นางลาวตริงจิต พึ่งรัมย์
ภาควิชาการวางผังเมืองและสิ่งแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 5.5

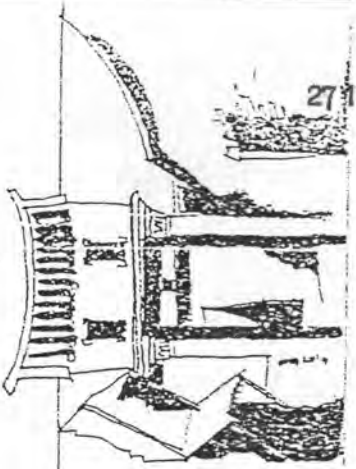
ทิศเหนือ

มาตราส่วน

- 8 โครงการปิดถนนเพื่อประกอบการค้า
- 9 โครงการปรับปรุงที่หมายและลานชมวิวยุคใหม่ - ท้ายถนน นครนอก-นครใน

- 1 โครงการจัดระบบการจราจรและปรับปรุงทางเท้า (แผนที่)
- 2 โครงการสร้างลานพักผ่อน ชมวิวและท่าเรือริมทะเลสาบ
- 3 โครงการห้องสมุด พิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑสถาน
- 4 โครงการปรับที่ว่างหน้าศาลเจ้า
- 5 โครงการจัดรูปที่ดิน
- 6 โครงการลานเด็กเล่น
- 7 โครงการที่จอดรถ

โครงการ การศึกษาด้านการออกแบบชุมชนเมืองแก่เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาด้านการออกแบบชุมชนเมือง
 ศาสตราจารย์พิเศษ ผ.ศ.ศุภวิทย์ ทยาศาสตร์
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผนที่ 5.6
 โครงการนำร่องในการจัดการเมืองอนุรักษ์และพัฒนา

ทิศเหนือ

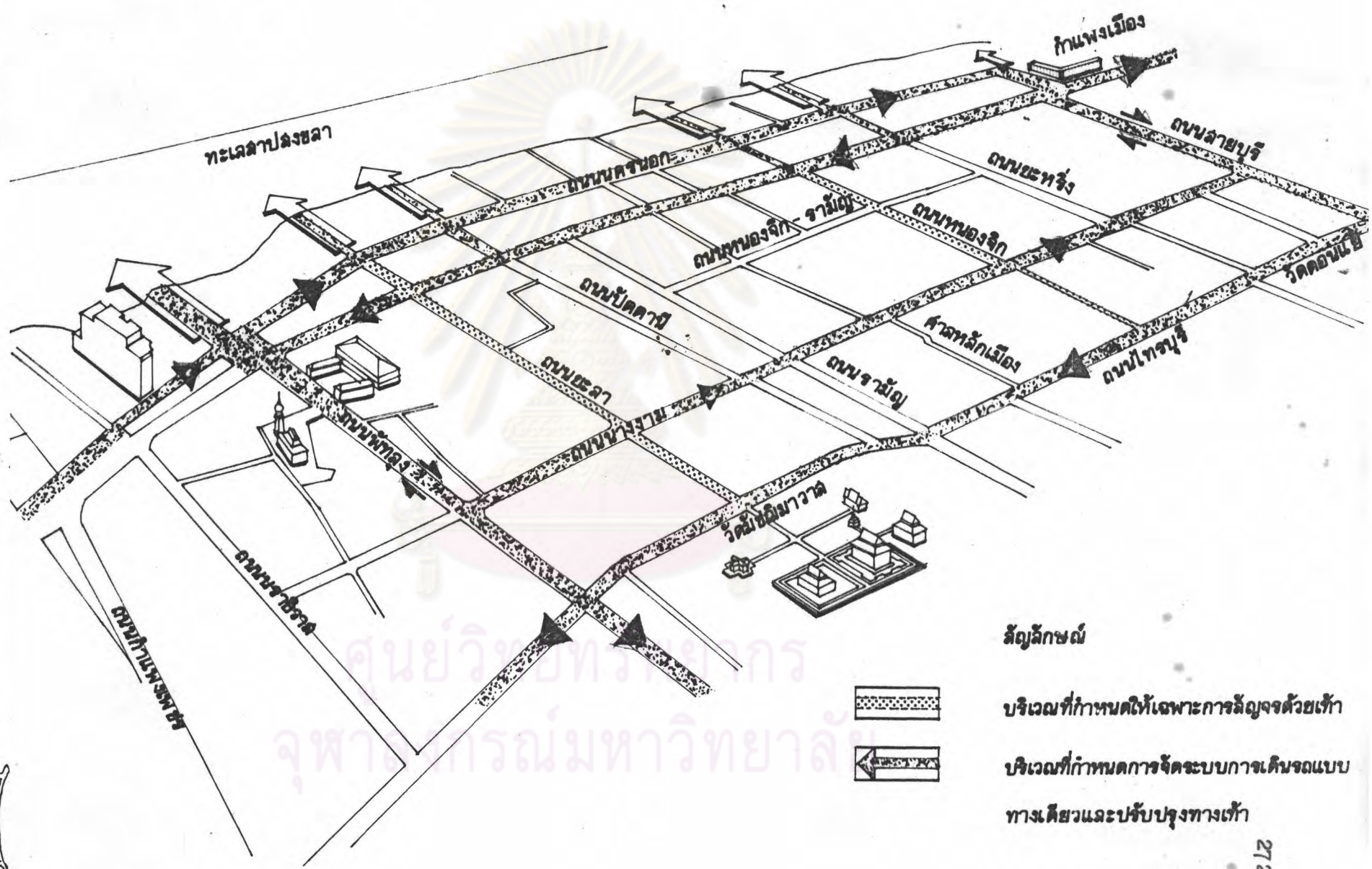
มหาวิทยาลัย

โครงการ การศึกษาของทีประชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน

คณะอาจารย์ผู้จัดทำ : อธิการบดีปรีชา น.ค.คุณวี ทานตะวัน
ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๓๕

หน้า ๕.๗

ผังชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน

- สัญลักษณ์
- บริเวณที่กำหนดให้เฉพาะการสัญจรด้วยเท้า
 - บริเวณที่กำหนดการจัดระบบการเดินทางและปรับปรุงทางเท้า

3.3 นโยบายทางการควบคุมและส่งเสริมให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

นโยบายที่ใช้ในการควบคุมเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ สามารถแบ่งได้เป็น

2 ลักษณะคือ

3.3.1 ลักษณะบังคับ

3.3.2 ลักษณะส่งเสริม

3.3.1 ลักษณะบังคับ ได้แก่ การอาศัยกฎหมายที่มีอยู่ในการดำเนินการให้เกิดผลเป็นไปตามแนวทางที่กำหนด ได้แก่

3.3.1.1 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 สามารถใช้ควบคุมพื้นที่ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ โดยการจัดทำเป็นรูปผังเมืองรวม ซึ่งสามารถกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการอนุรักษ์ครอบคลุมถึงพื้นที่ที่เป็นทะเลสาบ ซึ่งเป็นที่โล่งว่างทางธรรมชาติ และเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ตลอดจนสามารถเวนคืนพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีการออกกฎกระทรวงรองรับ โดยมีหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลและผังเมืองจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแลในพื้นที่รับผิดชอบของตน ปัจจุบันกฎกระทรวงซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ยังไม่สามารถใช้กำกับดูแลพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน ให้เป็นเขตอนุรักษ์ได้ จึงสมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขและประกาศใช้ในกฎกระทรวงฉบับต่อไป

3.3.1.2 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 สามารถใช้ควบคุมทางด้าน แบบ รูปทรง สัดส่วน เนื้อที่ ที่ตั้ง แนวอาคาร และเนื้อที่ว่างภายนอกอาคาร เพื่อควบคุมมวลอาคารให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกัน มวลอาคารที่เป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ ควบคุมความหนาแน่นของมวลอาคารในพื้นที่ที่กำหนดเป็นเขตควบคุมเพื่อการอนุรักษ์ และควบคุมให้มีสัดส่วนของที่ว่างใน อัตราที่เหมาะสมกับพื้นที่ พระราชบัญญัติดังกล่าวมีกฎกระทรวง เพศบัญญัติเป็นกฎหมายรองรับให้มีผลใช้บังคับในพื้นที่ ปัจจุบันพื้นที่ศึกษามีได้มีการออกกฎหมายที่มีเนื้อหาเฉพาะเพื่อควบคุมพื้นที่ที่มีลักษณะดังกล่าว นอกจากกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายพื้นฐานทั่วไปที่ใช้ควบคุมอาคาร ที่ว่าง การใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบสาธารณูปโภค ฯลฯ ดังนั้นจึงสมควรให้ใช้บทบัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อกำกับดูแลพื้นที่ ให้เป็นไปตามกำหนด

3.3.1.3 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานสามารถนำมาใช้เพื่อการควบคุมพื้นที่หรืออาคารใด ๆ ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมที่สามารถเป็นตัวแทนอาคารในแต่ละรูปแบบ สมควรได้รับการอนุรักษ์ในระดับเข้มข้น คือการให้คงสภาพเดิมของอาคารทั้งภายในและภายนอก มิให้มีการดัดแปลงต่อเติมรูปทรงใด ๆ หากมีความจำเป็นต้องรื้อถอนจะต้องมีการสร้างมาใหม่ ให้มีลักษณะเหมือนเดิมทุกประการ พระราชบัญญัติดังกล่าวมีกฎหมายกระทรวงเป็นกฎหมายรองรับ โดยมีหน่วยงานรัฐคือ กรมศิลปากรเป็นผู้กำกับดูแล ซึ่งในพื้นที่ศึกษาบริเวณท้องที่ประกอบชุมชนมีคุณภาพสูง และมีอาคารที่มีรูปแบบสมบูรณ์ควรเป็นตัวอย่างของอาคารในยุคเดียวกัน จำเป็นจะต้องได้รับการคงสภาพดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด จึงสมควรให้มีการออกกฎกระทรวงเพื่อกำกับดูแลอาคาร และพื้นที่โดยรอบให้เป็นไปตามกำหนด

3.4.1.4 ลักษณะส่งเสริม ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์ ได้แก่ การสนับสนุนด้านการเงินและวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อให้ผู้เป็นเจ้าของอาคารสามารถซ่อมแซมอาคารไว้ได้ตามรูปแบบที่กำหนด โดยอาจทำในลักษณะเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำ การลดหย่อนภาษี หรือวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนช่างฝีมือ เพื่อให้รูปแบบอาคารเป็นไปตามที่กำหนด

การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาด้านการสร้างโครงการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวก และเป็นสาธารณประโยชน์ต่อชุมชน โดยการลงทุนจากองค์กรฝ่ายรัฐและเอกชนในรูปแบบของสมาคม ทั้งภายในและนอกประเทศ ซึ่งผลจากการลงทุนประโยชน์ส่วนใหญ่ตกอยู่กับผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลและประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ ลักษณะดังกล่าวจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการ อนุรักษ์ให้เกิดผลมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางสรุปข้อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติทางด้านกฎหมายและการส่งเสริม

ข้อเสนอแนะ	การปฏิบัติตาม ด้วยกฎหมายควบคุม	การปฏิบัติตาม ด้วยการส่งเสริม
<p>ประกาศเขตอนุรักษ์</p> <p>แผนการอนุรักษ์ชุมชน</p> <p>ก. บริเวณที่มีความเข้มข้นของ การอนุรักษ์ในระดับสูง</p> <p>- กำหนดรูปแบบอาคารให้คง สภาพเดิมหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น</p> <p>- กำหนดแนวเขตระยะถอยร่น อาคารใหม่ให้ต่อเนื่องกับ แนวอาคารเก่าที่ได้รับการ อนุรักษ์</p>	<p>- ยกเลิกกฎกระทรวงออกตาม ความใน พ.ร.บ.ผังเมือง พ.ศ. 2518 ฉบับที่ 97 แก้ไข และประกาศใช้ในฉบับต่อไป</p> <p>- เทศบัญญัติควบคุมการก่อสร้าง อาคารในเขตบังคับของ ผังเมือง</p> <p>- เทศบาลผังเมืองจังหวัด, หน่วยงานจากกรมศิลปากร</p> <p>- เทศบัญญัติ กฎกระทรวงออก ตามความใน พระราชบัญญัติ โบราณสถานฯ พ.ศ. 2504</p> <p>- เทศบัญญัติกำหนดใช้กับพื้นที่ใน เขตอนุรักษ์</p>	<p>- ประกาศให้ประชาชนเข้าใจ โดยการใช้วิธี Public hearing</p> <p>- เปิดโอกาสให้ประชาชนมี ส่วนร่วมในการจัดทำแผน</p> <p>- เทศบาลให้การสนับสนุน ด้านงบประมาณ วัสดุและ ช่างฝีมือ ประสานงานด้าน แหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ระยะยาวและการลดหย่อน ภาษี</p> <p>- การลดหย่อนภาษี</p>

ข้อเสนอแนะ	การปฏิบัติตาม ด้วยกฎหมายควบคุม	การปฏิบัติตาม ด้วยการส่งเสริม
<p>-กำหนดขนาด ชนิดและความเร็วของขบวนและระบบการสัญจรให้เป็นไปตามที่กำหนด</p> <p>-โครงการสร้างทางเท้า</p> <p>-กำหนดขนาด ตำแหน่งป้ายโฆษณา ปรับปรุงอุปกรณ์ถนน เช่น โคมไฟ สายไฟ ให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม</p> <p>-การควบคุมอาคารสูงไม่เกิน 2 ชั้น และที่ว่าง 40% ตามสภาพเดิม</p> <p>ข. บริเวณที่มีความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับปานกลาง</p> <p>-กำหนดรูปแบบอาคารให้มีรูปแบบสอดคล้องกับสภาพดั้งเดิม</p> <p>-การรื้อถอนอาคารที่สร้างบดบังพื้นที่ที่เป็นทางสัญจรลงสู่ทะเลสาบ</p>	<p>-เทศบัญญัติ</p> <p>-กฎกระทรวง</p> <p>-เทศบัญญัติ</p> <p>-เทศบัญญัติ</p> <p>-กฎหมาย ควบคุม</p>	<p>-เทศบาลดำเนินการปรับปรุง</p> <p>-เทศบาลดำเนินการปรับปรุง</p> <p>-เทศบาลดำเนินการปรับปรุง และทดแทนกรรมสิทธิ์และอาคารให้</p>

ข้อเสนอแนะ	การปฏิบัติตาม ด้วยกฎหมายควบคุม	การปฏิบัติตาม ด้วยการส่งเสริม
<p>-ปรับปรุงกำแพงเมืองที่ หัวถนนนครนอก และรื้อถอน อาคารโดยรอบให้เป็นที่ว่าง เปิดโล่ง</p> <p>-กำหนดแนวเขตอาคารสร้าง ใหม่ให้ต่อเนื่องกับแนวอาคาร เดิม</p> <p>-โครงการสร้างทางเท้า</p> <p>-แผนการป้องกันการสร้าง อาคารรุกล้ำทะเลสาบ</p> <p>-ย้ายกิจกรรมที่มีปัญหาด้านมล ภาวะ อาทิ เช่นอุตสาหกรรม ขนาดย่อมให้แก่โรงกลึง</p> <p>-ซ่อมเครื่องยนต์, โกดัง, ท่าเรือ</p> <p>-โครงการสร้างลานพักผ่อน ชมวิวยิมทะเลสาบและ ท่าเรือ</p>	<p>-กฎกระทรวงออกตามความใน พ.ร.บ. โบราณสถาน โบราณ วัตถุ พ.ศ.2504</p> <p>-กฎหมายเวนคืน</p> <p>-ยกเลิกกฎกระทรวงฉบับที่ 97 มิให้มีการขยายแนวถนนสาย นครนอก โดยให้คงสภาพเดิม ไว้</p> <p>-เทศบัญญัติ</p> <p>-กฎกระทรวงออกตามความใน พ.ร.บ. การผังเมือง พ.ศ. 2518 ปรับปรุงให้มีการใช้ ประโยชน์ที่ดินประเภทอนุรักษ์ เพื่ออยู่อาศัยและพาณิชย์กรรม</p>	<p>-เทศบาลดำเนินการปรับปรุง และทดแทนกรรมสิทธิ์ที่ดิน และอาคารให้</p> <p>-เทศบาลดำเนินการปรับปรุง</p> <p>-เทศบาลดำเนินการปรับปรุง</p> <p>-เทศบาล, ฝั่งเมืองจังหวัด ดำเนินการอำนวยความสะดวก สะดวกในการโยกย้าย โดย จัดหาที่ที่เหมาะสมทดแทนให้</p> <p>-เทศบาล, ฝั่งเมืองจังหวัด ขอความร่วมมือจากองค์กร เอกชนและการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย ดำเนิน การปรับปรุง</p>

ข้อเสนอแนะ	การปฏิบัติตาม ด้วยกฎหมายควบคุม	การปฏิบัติตาม ด้วยการส่งเสริม
<p>-การควบคุมความสูงอาคารไม่เกิน 2 ชั้น บนถนนนครใน ถนนนางงาม ถนนหนองจิก ไม่เกิน 3 ชั้น บนถนนนครนอก และที่ว่างไม่น้อยกว่า 40% ตามสภาพเดิม</p> <p>ค. บริเวณที่มีความเข้มข้นของการอนุรักษ์ในระดับต่ำ</p> <p>-กำหนดรูปแบบอาคารให้ต่อเนื่องกลมกลืนกับอาคารที่ได้รับการอนุรักษ์เช่น ด้านขนาดและความสูง สีสีรรค์</p> <p>-กำหนดแนวเขตการก่อสร้างอาคารให้สอดคล้องต่อเนื่องกับแนวอาคารเดิม</p> <p>-การพัฒนาที่ว่างหลักติดแถวให้สะดวกและป้องกันอัคคีภัย</p> <p>-โครงการสร้างสนามเด็กเล่น</p> <p>-โครงการสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน และห้องสมุดประชาชน</p>	<p>-เทศบัญญัติ</p> <p>-เทศบัญญัติ</p> <p>-เทศบัญญัติ</p>	<p>-เทศบาลสนับสนุนแหล่งเงินทุน การลดหย่อนภาษีโรงเรือน</p> <p>-เทศบาล, ฝั่งเมืองจังหวัดสนับสนุนให้มีการดำเนินการจัดรูปที่ดิน</p> <p>-เทศบาลดำเนินการปรับปรุง</p> <p>-เทศบาลขอความร่วมมือจากองค์กรเอกชนและประชาชนในพื้นที่ทางด้านเงินทุน</p>

ข้อเสนอแนะ	การปฏิบัติตาม ด้วยกฎหมายควบคุม	การปฏิบัติตาม ด้วยการส่งเสริม
<p>-การรื้อถอนอาคารในบริเวณหน้าศาลหลักเมือง และศาลเจ้าจัน</p> <p>-การควบคุมความสูงอาคาร และที่ว่างไม่น้อยกว่า 30% ตามแนวทางที่เสนอไว้</p> <p>-การรื้อถอนอาคารในบริเวณที่มีสภาพทรุดโทรมและไม่มีคุณภาพ และสร้างใหม่ตามรูปแบบที่กำหนด</p>	<p>-เทศบัญญัติ</p>	<p>-เทศบาลขอความร่วมมือจากสมาคมองค์กรเอกชนดำเนินการปรับปรุงพื้นที่ และทดแทนกรรมสิทธิ์ที่ดิน และอาคารให้</p> <p>-เทศบาลสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและการลดหย่อนภาษี</p>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย